

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BALIKESİR'DE İLK VE ORTAOKULA DEVAM EDEN
MÜLTECİ VE SİĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİM
PROBLEMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan AKÇALI

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER VE TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

BALIKESİR'DE İLK VE ORTAOKULA DEVAM EDEN
MÜLTECİ VE SIĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİM
PROBLEMLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hakan AKÇALI

Tez Danışmanı

Prof.Dr. Kamile GÜLÜM

Balıkesir, 2019

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda 201512521005 numaralı Hakan AKÇALI'nın hazırladığı BALIKESİR'DE İLK VE ORTAOKULA DEVAM EDEN MÜLTECİ VE SİĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİM PROBLEMLERİ konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 12/06/2019 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/~~OY ÇOKLUĞU~~ ile karar verilmiştir.

Başkan (Danışman)
Prof. Dr. Kamile GÜLİN

Üye (Danışman)

Üye
Dr. Öğr. Üyesi
Ahmet AKGÜN

Üye
Doç. Dr. Yavuz DOĞAN

Üye

Üye

Üye

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylım.

01.07/2019

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. Kenan Ziya TAŞ
Müdür

ÖNSÖZ

Göç, kişilerin bir memleketten diğer bir memlekete geçici veya sürekli olarak yer değiştirme hareketi olarak tanımlayabiliriz. Göç kategorisi içinde ele alınan Dış göç kavramı ise insanların ülkeler, kıtalararası yer değiştirme hareketidir. Bu hareket sonucunda karşımıza iki önemli kavram çıkmaktadır. Biri mülteci diğeri sığınmacı...

21. yüzyılda insanları derinden etkileyen en önemli olayların başında göç gelmektedir. Çağımızda yaşanan savaşlar, ihtilaflar, krizler, salgın hastalıklar, doğal afetler ve etnik soykırımlar gibi birçok sebepten dolayı insanlar göç etmektedir. Ülkemizin jeostratejik konumu nedeniyle göç güzergâhı üzerinde yer almaktadır. Bu göç hareketiyle birlikte birçok sorunu da beraberinde ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların başında eğitim sorunları gelmektedir.

Bu çalışma, Balıkesir ilinde yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların eğitim sorunlarının araştırılması amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmanın tamamlanmasında emeği geçen, başta sayın hocam ve tez danışmanım Prof.Dr. Kamile Gülüm'e teşekkürü borç bilirim. Yüksek lisans başladığım ilk günden beridir bana yardım eden ve destek olan Prof. Dr. Alaattin Kızılcıoğlu'na, Yrd. Doç.Dr. Ahmet Akgün'e ve Yrd.Doç.Dr. Hakan Önal'a ayrı ayrı teşekkür ederim. Araştırmanın hazırlanma sürecinde ve veri toplama aşamasında bana destek olan Balıkesir Merkez'de görev yapmakta olan Sınıf Öğretmenlerine ve Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine ayrı ayrı teşekkür ederim.

Hakan
AKÇALI

Balıkesir,2019

ÖZET

BALIKESİR'DE İLK VE ORTAOKULA DEVAM EDEN MÜLTECİ VE SİĞINMACI ÇOCUKLARIN EĞİTİM PROBLEMLERİ

AKÇALI, Hakan

Yüksek Lisans, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı,

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kamile GÜLÜM

2019, 89 sayfa

Yaşadığımız yüzyıl göçler çağı olarak nitelendirilmektedir. İnsanlar çeşitli sebeplerden dolayı (savaşlar, baskıcı rejimler, soykırımlar, doğal afetler, işsizlik, geçim sıkıntısı, açlık vb. sebepler) yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Türkiye'nin dünya üzerindeki konumuna baktığımızda üç kıtanın birleştiği yerde bulunmaktadır. Bu özelliği sebebiyle de göç hareketliliğinin bir parçası olmaktadır.

Balıkesir ili sahip olduğu konum itibariyle göç güzergahı üzerinde yer almaktadır. Yaşanan bu sosyal hareketlilik beraberinde çeşitli sorunları da gündeme getirmektedir. Bunların başında barınma, sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim gelmektedir. Göç eden insanların karşılaştıkları sorunların en başında eğitim gelmektedir.

Bu araştırmanın amacı, Balıkesir ilinde yer alan ilkokul ve ortaokula devam eden mülteci ve sığınmacı öğrencilerin eğitim sorunlarının araştırılmasıdır. Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 öğretim yılında Balıkesir merkezde yer alan ilkokul ve ortaokullarda okuyan sığınmacı ve mülteci öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın evreni Türkiye, örneklemini ise Balıkesir'de yaşayan sığınmacı ve mülteci öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma toplam 227 öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırma sonucunda Balıkesir ilinde yaşayan mülteci ve sığınmacı öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlar dil, okula uyum ve disiplin sorunlarıdır. Öğrencilere okula başlamadan önce dil kursu verilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sığınmacı, Mülteci, Eğitim, Balıkesir

ABSTRACT

EDUCATION PROBLEMS OF REFUGEE AND ASYLUM SEEKER CHILDREN IN THE PRIMARY AND MIDDLE PRIMARY SCHOOL IN BALIKESIR

AKÇALI, Hakan

Master Thesis, Department of Turkish and Social Sciences Education

Thesis Advisor: Prof. Dr. Kamile GÜLÜM

2019, 89 pages

This century which we live in is described as the age of migration. People were forced to migrate for various reasons (wars, oppressive regimes, genocides, natural disasters, unemployment, livelihoods, hunger, etc.). When we look at Turkey's position on the world that is located at the connection of three continents. Because of this feature, it is become a part of mobility of migration.

The province of Balıkesir is located on the migration route. So it is active about on the course of migration. But, this social mobility brings various problems with it. These include housing, health, education and access to the labor market. On the other hand, Education is the first problem for the migrant people.

So, the aim of this study is to research educational problems of refugee and asylum seekers attending in primary and middle schools in Balıkesir. The universe of this study is Turkey, the sample is asylum seekers and refugees students living in Balıkesir of students. The research was conducted with 227 students, in 2016-2017 education period. As a result of the research, education problems of refugees and asylum seekers living in Balıkesir province were determined. They were language, adaptation to school and discipline which are lead for other problems. It is offered that special courses must be opened for them, before beginning to the school.

Key Words: Migration, Asylum Seekers, Refugee, Education Problem, Balıkesir

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER	VI
ÇİZELGE VE ŞEKİLLER LİSTESİ	IX
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	XI
1.GİRİŞ	1
1.1.Problem Cümlesi	1
1.1.1.Alt Problemler	1
1.2.Araştırmanın Amacı	3
1.3.Araştırmanın Önemi	3
1.4.Varsayımlar	3
1.5.Sınırlılıklar.....	4
1.6.Tanımlar	5
2.İLGİLİ ALANYAZIN	7
2.1. Kuramsal Çerçeve	7
2.1.1. Göç	7
2.1.2. Göç Çeşitleri.....	9
2.1.3. İç Göç ve Dış Göç	10
2.1.4. İsteğe Bağlı ve Zorunlu Göç	11
2.1.5. Göçün Nedenleri ve Sonuçları.....	12
2.1.6. Sığınma Amaçlı Göç	14
2.1.7. Göçmen, Mülteci, Şartlı Mülteci ve Sığınmacı Kavramları.....	15
2.1.8. Türk Hukukunda Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Düzenlemeler	20
2.1.9. Türkiye'ye Yabancı Göçü	22
2.1.10. Mülteci ve Sığınmacı Akımının Nedenleri.....	24
2.1.10.1. Devletler Arası Savaş	25
2.1.10.2. Etnik Çatışmalar	26
2.1.10.3. Sivil Çatışmalar	27
2.1.10.4. Baskıcı Otoriter ve Devrimci Rejimler.....	27
2.1.10.5. Doğal Afetler ve Çevre Sorunları.....	28
2.1.11. Mülteci ve Sığınmacıların Yaşadıkları Sorunlar	28
2.1.11.1. Psikolojik Sorunlar	29
2.1.11.2. Sağlık Sorunları	29
2.1.11.3. Sosyal Ve Kültürel Sorunlar.....	30

2.1.11.3.1 Eğitim Sorunları	30
2.1.11.3.2. Barınma Sorunları	30
2.1.11.3.3. Ekonomik Sorunlar.....	31
2.1.11.3.4. Uyum Sorunu	31
2.1.12. Dış Göç ve Eğitim	32
2.2. Alanla İlgili Çalışmalar	34
3.YÖNTEM.....	40
3.1. Araştırma Modeli	40
3.2. Evren ve Örneklem.....	41
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri	41
3.4. Verilerin Analizi.....	42
4.BULGULAR VE YORUMLAR.....	43
4.1. Mülteci Ve Sığınmacı Öğrencilerine İlişkin Demografik Bulgular ve Yorumlar	43
4.2.Tutum Anketine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	56
4.3. Başarı Anketine İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	57
4.4. Tutum Anketi Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorumlar.....	59
4.4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	59
4.4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	59
4.4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	60
4.4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	61
4.4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	62
4.4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	63
4.4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	64
4.4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	65
4.4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	66
4.5. Başarı Ölçeği Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorumlar.....	67
4.5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	67
4.5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	67
4.5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	68
4.5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	69
4.5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	69
4.5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	70
4.5.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	71
4.5.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	72
4.5.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar.....	73

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74
5.1. Sonuç	74
5.2. Öneriler.....	78
KAYNAKÇA.....	79
EKLER.....	86

ÇİZELGE VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 1: Türkiye’deki Mülteci ve Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı	24
Çizelge 1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı	43
Çizelge 2. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	43
Çizelge 3. Öğrencilerin Okuduğu Sınıfa Göre Dağılımı	44
Çizelge 4. Öğrencilerin Doğduğu Şehre Göre Dağılımı	44
Çizelge 5. Öğrencilerin Geldiği Ülkeye Göre Dağılımı	45
Çizelge 6. Öğrencilerin Balıkesir’de Yaşama Süresine Göre Dağılımı	46
Çizelge 7. Öğrencilerin Evinde Konuşulan Dile Göre Dağılımı	46
Çizelge 8. Öğrencilerin Türkçe Dışında Konuştuğu Dile Göre Dağılımı	47
Çizelge 9. Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	47
Çizelge 10. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Dağılımı	48
Çizelge 11. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Dağılımı	48
Çizelge 12. Öğrencilerin Anne Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı	49
Çizelge 13. Öğrencilerin Baba Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı.....	49
Çizelge 14. Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Dağılımı	50
Çizelge 15. Öğrencilerin Evinde Kimlerle Yaşadığına Göre Dağılımı	50
Çizelge 16. Ailede Yaşayan Kişi Sayısına Göre Dağılım	51
Çizelge 17. Ailenin Göç etme Nedenine Göre Dağılımı.....	51
Çizelge 18. Gelecekte Nerede Yaşamak İstedğine Göre Dağılım	52
Çizelge 19. Türkiye’yi Seçme Nedenine Göre Dağılım.....	52
Çizelge 20. Balıkesir’i Kendi İsteğiyle Tercih Etme Durumuna Göre Dağılım	53
Çizelge 21. Sosyal Yardım Kaynağına Göre Dağılım	53
Çizelge 22. Sosyal Yardım Alma Şekline Göre Dağılım	54
Çizelge 23. Okul Dışındaki Zamanlarında Nerede ve Ne Yaptığına Göre Dağılım	54
Çizelge 24. Hep Türkiye’de Yaşama İsteğine Göre Dağılım.....	55
Çizelge 25. Tutum Anketi İfadelerinin Betimsel İstatistikleri	56
Çizelge 26. Başarı Anketi İfadelerinin Betimsel İstatistikleri.....	57
Çizelge 27. Tutum Anketi Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	59
Çizelge 28. Tutum Anketi Puanlarının Öğrencilerin Geldiği Yere Göre Karşılaştırılması.....	60
Çizelge 29. Tutum Anketi Puanlarının Öğrencilerin Türkçe Dışında Konuştuğu Dile Göre Karşılaştırılması.....	61

Çizelge 30. Tutum Anketi Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	62
Çizelge 31. Tutum Anketi Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	63
Çizelge 32. Tutum Anketi Puanlarının Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Karşılaştırılması.....	64
Çizelge 33. Tutum Anketi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması.....	64
Çizelge 34. Tutum Anketi Puanlarının Okuduğu Sınıfa Göre Karşılaştırılması	65
Çizelge 35. Tutum Anketi Puanlarının Balıkesir’de Bulunma Süresine Göre Karşılaştırılması.....	66
Çizelge 36. Başarı Anketi Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	67
Çizelge 37. Başarı Anketi Puanlarının Öğrencilerin Geldiği Yere Göre Karşılaştırılması.....	68
Çizelge 38. Başarı Anketi Puanlarının Öğrencilerin Türkçe Dışında Konuştuğu Dile Göre Karşılaştırılması.....	68
Çizelge 39. Başarı Anketi Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	69
Çizelge 40. Başarı Anketi Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması.....	70
Çizelge 41. Başarı Anketi Puanlarının Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Karşılaştırılması.....	71
Çizelge 42. Başarı Anketi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması	71
Çizelge 43. Başarı Anketi Puanlarının Okuduğu Sınıfa Göre Karşılaştırılması	72
Çizelge 44. Başarı Anketi Puanlarının Balıkesir’de Bulunma Süresine Göre Karşılaştırılması.....	73

SİMGELER VE KISALTMALAR

vd: ve diğeri

Akt.: Aktaran

N: Toplam Öğrenci Sayısı

X: Ortalama

ss: Standart Sapma

p: Anlamlılık Seviyesi

BMMYK: Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

SPSS: Statistical Package for the Social Sciences

1. GİRİŞ

Bu ilk kısımda çalışmanın sorun cümlesi ve alt problemleri, amacı, sınırlılıkları, önemi, sayıtlıları ve inceleme sürecinde sıklıkla kullanılan kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Cümlesi

Bu çalışmanın problem cümlesini, Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula devam mülteci ve sığınmacı çocukların eğitim problemlerinin araştırılmasının anlatımı oluşturmaktadır. Bu sorunla ilişkili olarak aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

1.1.1. Alt Problemler

Aşağıdaki alt problemlere çalışmanın problem cümlesinden hareketle yanıt aranmıştır.

1. Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında cinsiyete göre farklılık var mıdır?
2. Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında geldiği yere göre farklılık var mıdır?
3. Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında dile göre farklılık var mıdır?
4. Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında annenin eğitim durumuna göre fark oluşturmakta mıdır?
5. Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında babanın eğitim durumuna göre fark oluşturmakta mıdır?
6. Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında ailenin aylık toplam gelirin e göre farklılık var mıdır?

7. Balıkesir’de yaşıyan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında yaş gruplarına göre fark var mıdır?
8. Balıkesir’de yaşıyan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında sınıf durumuna göre farklılık var mıdır?
9. Balıkesir’de yaşıyan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında Balıkesir’de bulunma süresine göre farklılık var mıdır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Balıkesir, Türkiye'nin son yıllarda nüfusu hızlı artan illerinden biridir. Bu ilin nüfus artışının en önemli nedeni, fazla göç almasıdır. Yaşanan bu göç hareketi ile Balıkesir'e gelen mülteci ve sığınmacılar çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlardan biri ve en önemlisi eğitimidir. Bundan hareketle bu araştırmanın esas amacını, Balıkesir şehrinde yaşayan sığınmacı ve mülteci çocukların eğitimde karşılaştığı sorunları tespit ederek, bu sorunlara dair çözüm önerileri geliştirmektir. Bu amaçla ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların anket yöntemiyle görüşleri alınmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Dünyada her geçen gün savaş, askeri çatışma, ihtilaf ve ekonomik nedenlere bağlı olarak ülkemiz mülteci ve sığınmacı akınına sahne olmaktadır. Kitlesel olarak yaşanan bu göç hareketi çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlarından en önemlisi eğitim sorunudur. Bu bağlamda mülteci ve sığınmacı öğrencilerin eğitim konusuna ilişkin var olan problemlerin saptanması ve örnek oluşturmasına katkı temin edecek bilgiler ortaya koyması açısından bu inceleme önemli görülmektedir. Buna ilaveten incelemeye sağlanan verilerin mülteci ve sığınmacıların eğitim problemleri üzerine ve daha sonra yapılacak çalışmalara veri tabanı oluşturacak özellikte ve ilk modellerden biri olması sebebiyle de ayrıca önemlidir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan sığınmacı ve mülteci öğrencilerin anket sorularına içtenlikle cevap verdikleri ve bu sorulara ilişkin ifadelerinin gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.
2. Araştırmacı tarafından Balıkesir'de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında karşılaştığı sorunları tespit etmeye yönelik geliştirilen anketin amacına uygun olarak ölçmek istenen ölçtüğü varsayılmıştır.
3. Uygulanan veri toplama aracı, araştırmanın amacına uygundur.

1.5. Sınırlılıklar

Kapsam ve denekler açısından bu araştırmanın sınırlılıkları;

1. Bu çalışma, Türkiye'ye göç edip Balıkesir ilinde yaşamlarını sürdüren mülteci ve sığınmacı öğrenciler ile sınırlıdır.
2. İncelemenin tarama evresi, 2016-2017 eğitim-öğretim yılı bahar dönemi ile sınırlıdır.
3. Bu 227 öğrenci ile sınırlı bir araştırmadır.
4. Araştırmanın bulguları, veri toplama aracında yer alan maddelerle ve ulaşılan öğrencilerin bu maddelere verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Göç: Ekonomik, toplumsal, siyasi nedenlerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden diğer bir ülkeye, bir yerleşim yerinden diğer bir yerleşim yerine gitme işi, hicret, muhaceret, taşınma(TDK Güncel Türkçe Sözlük).

Akkayan'a (1979) göre göç insanların geçici veya sürekli olarak yer değiştirme hareketi olup, coğrafi nitelikte bir olguya sahip olan kent ve köy gibi iskan üniteleri arasında meydana gelen nüfus alışverişidir. Göç olayının gerçekleşmesi için hareket etme uzaklığı olarak iki iskân ünitesi (ülke, şehir, kasaba ve köy) arasında eylem tamamlanmalıdır.

Tümertekin ve Özgüç (1997)'e göre göç; bir idari sınır geçerek ikameti sürekli ya da uzun süreli olarak değiştirme olayıdır. Bu mübadele kıtalararası, uluslararası, bölgelerarası, kırdan kente ya da kentten kıra doğru meydana gelmektedir.

Dış (Uluslararası) Göç: Çalışmak, yerleşmek ya da uzun süre kalmak amacıyla bir devletin siyasi sınırının aşılması sonucunda ortaya çıkan nüfus hareketleridir (Saydam, 2010).

İç göç: Bir ülke içerisinde , köy, kent ve bölge gibi iskân alanlarından, bir mekândan diğerine yerleşmek amacıyla gerçekleştirilen nüfus hareketleri olarak adlandırılır(Özdemir, 2008).

Mülteci: Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013).

Sığınmacı: İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilerdir (Çiçekli, 2009).

Eğitim: Bireyin kişisel yeteneklerinin toplumun kültür ve değerlerine uygun olarak geliştirilmesi ve onların gelecekteki toplumsal ve mesleki rollere hazırlanması için girişilen çabalar bütünüdür (zden ve Turan, 2013).

Göçmen: Ekonomik nedenlerle veya yaşamını maddi yönden iyileştirme amacıyla menēei ülkesini terk eden kişiye göçmen denir. Bireyin göç etme kararı, zorlayıcı dış faktörlerin etkisi olmaksızın kendi hür iradesiyle ve ‘‘kişiisel uygunluk’’ nedenleriyle aldığı bütün durumları kapsar (iekli, 2009).

şartlı Mülteci: Avrupa lkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statü (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde öncelikle araştırmanın konusunun kuramsal çerçevesi bu bölümde ele alınmıştır. Göç ve göç çeşitleri üzerinde durulmuştur. Literatürde yer alan göçmen, mülteci, sığınmacı ve şartlı mülteci gibi temel kavramların tanımı yapılmıştır. Bu tanımlamaların ardından Türk hukukunda mülteci ve sığınmacılara ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye'ye doğru yaşanan yabancı göçün tarihçesinden bahsedilmiştir. Son olarak mülteci ve sığınmacıların yaşamış oldukları sorunlara değinilmiştir.

2.1.1. Göç

Göç kavramı insanlık tarihi kadar eskidir. Bu kavram, insanların çeşitli sebeplerden dolayı (savaş, sürgün, doğal afetler, siyasal ve ekonomik vb.) zorunlu veya gönüllü olarak yer değiştirme hareketi olarak tanımlanabilir. Yalçın (2004)'a göre göç; kişisel, iktisadi, politik veya çevresel sebeplerle bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan uzun, orta veya kısa dönemli olarak geriye dönüş veya süreli yerleşim amacı güden kültürel, coğrafik ve toplumsal bir ortam değiştirme olayıdır. İnsanlar geçim imkânlarının bol ve rahat yaşam şartları bulunan mekânları tercih ederler. Zamanla bu özelliklerin azalması insanları yeni yerler bulmaya iter. Bu yeni yerler bulma ihtiyacı insanları göç etmeye zorlar. Önceleri göç hareketi daha çok iklim koşulları, coğrafi, açlık, savaş ve kıtlık gibi sebeplerden kaynaklanırken çağımızda bu sebepler yerini eğitim, endüstrileşme, kültürel, politik, ekonomik ve dini vb. sebeplere terk etmiştir (Akıncı; Nergiz; Gedik, 2015). Göç bir başka deyişle sosyal, dini, iktisadi, siyasi ve diğer nedenlerden dolayı halkların yaşamlarının bütünü veya bir kısmını geçirmek üzere bir mekandan, bir başkasına yerleşmek suretiyle gerçekleştirdikleri coğrafi yer değiştirme hareketi olarak görülmektedir (Sayın; Usanmaz; Aslangiri, 2016). Alan yazınında değişik yer değiştirme (göç) tanımlamaları yapılmıştır. Bunlardan bazılarına bakacak olursak;

Bir ülke sınırını geçerek, iskan ünitesini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayına göç denir. Bu olay, kırdan kente ya da kentten kıra doğru

bölgelerarası, ülkelerarası ve kıtalararası herhangi bir ölçek ya da yönde oluşabilir (Tümertekin; Özgüç, 1997).

İlhan Tekeli (2011) ise göçü çoğunlukla bir mekanda yaşayanların kendi özgür iradesiyle yaşamlarını yıllar boyunca başka yerlerde idame ettirmek üzere değiştirmeleri, yeni iskân ünitelerine ve yaşam ortamlarına uyum sağlamaları olarak tanımlamıştır. En basit anlatımıyla, kişilerin belirli bir zaman dilimi dâhilinde çalışmak, yerleşmek veya değişik bir amaç için bir yerleşim bölgesinden farklı bir iskân ünitesine yaptığı geçişi, yer değişikliğini ifade eden göç, sebepleri ve oluşturduğu sonuçları ile birlikte kavranması lazım gelen devinimli bir süreci anlatmaktadır (Göker, 2017).

Sağlam'a göre göç kavramı ise belli bir nüfusun bir coğrafyadan başka bir coğrafyaya olan yer değiştirme olarak akla gelmekle birlikte, göç coğrafî bir yer değiştirmeden ziyade daha derin ve köklü bir muhtevaya sahiptir. Sonuçları itibariyle kültürel, psikolojik, sosyal ve ekonomik birçok unsuru içinde bulundurur (Sağlam, 2006).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde göç;

“Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret” (TDK,2019) şeklinde tanımlanmaktadır.

Göç Terimleri Sözlüğünde (2009) ise terim, uluslararası bir sınırı aşarak veya ülke dâhilinde diğer bir iskân ünitesine gitmesi şeklinde ifade edilmekte ve zamanı, sebebi ve yapısı ne olursa olsun insanların yer değiştirmesi sonucunu oluşturan nüfus hareketidir. Faist (2003) ise bu kavramı, bir siyasi veya toplumsal birimden diğerine, bir yer veya mekândan başkasına doğru bir akış olup sürekli ya da yarı-sürekli bir şekilde genellikle bir tür idari sınırın haricine doğru yaşanılan ortamın değiştirilmesi şeklinde tanımlamıştır.

Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'ye göre insanlık tarihinin vazgeçilmez unsuru olan göç kişilerin vatanlarına oranla daha zengin (ama “zengin” olması gerekmeyen) memleketlere gitmesinin öyküsü olarak tanımlanmıştır.

GİGM'ne göre yabancı memleket vatandaşlarının resmi ve yasadışı yollardan ülkeye girişlerini ülkeden ayrılmalarını ve bu iki zaman dilimi arasında ülkede barınmalarına göç denir (GİGM, 2013). GİGM'nin başka bir tanımlamasına göre ise göç; bir kişinin veya bir topluluğun milletlerarası bir sınır aşarak veya bir ülke dâhilinde bir mekândan başka bir mekâna gitmesi şeklinde ifade edilmekte ve nedenine, yapısına ve süresine dikkat edilmeksizin kişilerin yer değiştirmesi neticesini meydana getiren nüfus hareketleri olarak tanımlamaktadır (GİGM,2013).

Daha kapsamlı göç tanımı yapılacak olursa; birey veya aile için oldukça zor karar verilen, 'bilinmeyen sulara yelken açmak' ve 'risklerle dolu bir yolculuğa çıkmak' demektir. Göç ister gönüllü ister zorunlu olsun, ister ülke içinde olsun, ister uluslararası boyutta olsun; bireyin doğup büyüdüğü, aşına olduğu yerleri terk etmesi ve yabancı olduğu yerlere yerleşmeyi gerektirdiği için, kendi içerisinde birçok riski barındıran bir süreçtir (Adıgüzel, 2016).

Bu tanımlamalardan sonra süreç olarak göçü ele almak istediğimizde belli kriterler öne çıkmaktadır. Bunlar:

- Mesafe Kriteri: Göç yapılan coğrafyanın uzaklığı esas alınarak yapılan ifadelerde tercih edilmektedir. Ülke içerisinde olan yer değiştirme hareketleri "iç (dâhili) göçler" ile ülke sınırlarının haricinde olan yer değiştirme hareketi "dış (harici) göçler" bu kriterlerin içinde yer almaktadır.
- Zaman Kriteri: Kalıcı ya da kısa süreli olan göçler için kullanılmaktadır. Göç edilen yerde durulan süre belirleyici olmaktadır. Bu kriterlere göre tanımlanan göçlerin kapsamına "mevsimlik göçler" ve "sürekli göçler" girmektedir.
- Kalıcılık kriteri: Göç eden bireyin kriterini ölçecek nesnel bir ölçüt olmanın zorluğundan dolayı göz ardı edilebilir.
- İrade Kriteri: Bu kritere göre , göç kararının kişinin kendi iradesi dahilinde olup olmadığına bakılır. Dolayısıyla bu kritere göre göçler "isteğe bağlı" ve "zorunlu göçler" olarak ayrılmaktadır(Turgay Ünalın'dan akt. Kıratlı, 2011).

2.1.2. Göç Çeşitleri

Alan yazında karşılaşılan en önemli zorluklardan biri de göç olgusunu türlerine ayırt etmektir. Göç ile ilgili yapılan araştırmalarda çeşitli sınıflandırmalara

yer verilmiştir. Bu sınıflandırmalardan biri de dâhili (iç) göç-haricin (dış) göç ve isteğe bağlı göç-mecburi göç şeklinde kabul edilmektedir. Göç iktisadi, siyasi veya kişisel sebeplerle bir iskân ünitesinden diğer bir iskân ünitesine olan ve kısa veya uzun müddetli geriye dönük veya daimi bir mekânsal hareketlidir. Bu yer değiştirme ile alakalı olan anlatımlarda dikkat çekilmek istenen özelliğe göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda harici (dış) göç ve dâhili (iç) göç tanımlamaları ön plana çıktığı gibi mecburi ve isteğe bağlı göç terimi de değer kazanmaktadır (Beşirli; Geri; Ünal; Aksoy, 2017).

2.1.3. İç Göç ve Dış Göç

İç göç kavramı nüfusun bir ülkenin hudutları içerisindeki hareketini ifade etmektedir. İç göç, bir ülke veya memleket içerisinde hayat süren birey veya bireylerin belirli bir zaman dilimi içinde, iş bulmak çalışmak ve/veya yerleşmek amacıyla gerçekleştirdikleri daimi yer değişiklikleridir (Sevinç; Kantar Davran; Sevinç, 2018). Sağlam (2006)'a göre dahili (iç) göç bir ülkenin hudutları dâhilinde söz konusu olan bir yerden bir diğer yere yapılan göç hareketine denir.

Başka bir tanımda ise iç göç tanımı;

“Bir ülke ve o ülkenin yasal ve idari yapısı içerisindeki yerleşim birimleri arasındaki göçleri tanımlanmaktadır. Ülkeden ülkeye değişebilen yerleşim birimleri, genel olarak eyalet, şehir, kent, metropol, mega kent, köy, kasaba, bucak, mahalle yaylak, kışlak kanton, muhtariyet, özerk bölgeler vs. olarak farklı şekillerde ifade edilmektedir” (Güreşçi, 2016).

İç göçte ülkenin nüfusunda bir azalma görülmezken, bölgeler ve şehirlerarası nüfus farklılıkları ortaya çıkmaktadır. İç göçler, memleketin iktisadi, sosyal ve kültürel gelişimine bağımlı olarak seneler içinde değişiklik göstermekle birlikte, genellikle kırsal kesimden şehir merkezlerine ve özellikle büyük şehirlere yönelen göç hareketleri biçiminde olmuştur (Akkoyunlu Ertan, Ertan).

İç göçler, göç veren ve göç alan mekânlar bakımından şu sınıflamaya tabi tutulmaktadır (Saydam, 2010):

- I. Kırlardan kentlere doğru yapılanlar,
- II. Kırlardan kırlara doğru yapılanlar

III. Şehirlerden şehirlere doğru yapılanlar

IV. Şehirlerden kırlara doğru yapılanlar

Uluslararası göç veya dış göç ise bir ülkeden diğer bir ülkeye yapılan göçtür. Dış (harici) göç, bir ülkede ikamet eden vatandaşın başka bir ülkeye daimi olarak gitmesine karşılık gelmektedir. Kişilerin yaşam sürdürdükleri ülkeyi terk etmelerinin altındaki sebep ise kişilerin daha iyi yaşam koşullarında hayat sürmek gibi isteğe bağlı olarak veya bireysel kararlara da dayanabileceği gibi bazı nedenlerden ötürü ülkelerin vatandaşlarını buna zorlamasıyla gerçekleşebilir (Erten; Güneş; Beyazıt, 2018). Belirli bir zaman diliminde ya da sürekli ikamet etmek üzere iş bulmak veya orada oturmak amacıyla bir ülkeni sınırlarını geçerek diğer yerlere yapılan nüfus hareketi olarak değerlendirilen dış (harici) göç yurtdışına beyin göçü, işçi akımı veya işçi göçü şeklinde ifade edilmektedir. Ancak, politik sebepler, tabii afetler, savaşlar ve benzeri sebeplerle çok sayıda dış (harici) göçler oluşmaktadır (Ankara Göç Analiz, 2014).

2.1.4. İsteğe Bağlı ve Zorunlu Göç

İsteğe bağlı göç insanların kendi istekleri ve kararları doğrultusunda gerçekleştirdikleri göçtür. Baskı, zulüm ve tehdide maruz kalan nüfus göç hareketine katılırsa zorunlu göç veya zorunlu göç ettirme denir (Doğanay; Özdemir; Şahin, 2011)

Daha genel tanımlama ile insanların daha iyi yaşam koşulları, çalışma olanakları, ekonomik imkânlar, güvenlik, istikrar ve değişik sosyal imkânlar elde edebilmek isteği ile bağımsız olarak yer değiştirmelerine isteğe bağlı göç; ülkelerin bazı önemli konularda (sosyal, ekonomik, güvenlik) verdikleri kararların uygulanması nedeniyle veya bir yerdeki insanlar ya da gruplar arasındaki çatışmaların ortaya çıkardıkları sorunlar nedeniyle oluşan göç hareketlerine ise zorunlu göç denir (Kultaş, 2017).

Bu ayrımlarda asıl sebep göç eden insanların iradesidir. İsteğe bağlı olarak yapılan gönüllü göçler çoğunlukla ekonomik sebeplere dayalı olarak gerçekleşirken zorunlu göçler ise devletlerin uygulamış olduğu siyasi, sosyal ve ekonomik kısıtlamalar sebebiyle gerçekleşmektedir. Zorunlu göçe mecbur bırakılan insanlar kendilerini tamamen hazırlıksız olarak bulmaktadırlar. Ayrıca bütün mal ve

varlıklarını geride bırakarak ve güvencesiz bir şekilde göçe zorlanmaktadırlar (Apak, 2014)

Bu sınıflandırmaların dışında Petersen (2004) göçü, bireysel ve sınıfsal farklılıkları göz önüne alan dört kategoride ele almaktadır (akt. Yalçın, 14-16):

- a. İlkel Göçler: İnsanların doğal afetler sebebiyle yaşamış olduğu çaresizlikten kaynaklanan göçlerdir. Sel, kuraklık gibi iklim ve doğal çevrenin meydana getirdiği fiziksel güçlüklerin sonucu oluşan toplu göçler bu göç çeşidine girmektedir.
- b. Zorunlu Göçler: İlkel göçlerde itici etmen tabiatken, zorunlu göçlerde ise daha çok sosyal yapıdır. Bireylerin göç kararı üzerinde herhangi bir yaptırımın olmaması ve zorla göç etmekten başka şanslarının olmaması durumudur. Nazilerin Yahudileri göçe zorlamak için yaptıkları baskılar ve Yahudileri toplama kamplarına götürmek için uyguladıkları politikalar, zorunlu göçe misal olarak gösterilebilir.
- c. Serbest Göçler: Bireyler, topluluklar ve toplumlar üzerine uygulanan herhangi bir zorunlu gücün olmadığı durumda göçmen kendi göç kararını vererek eylemini gerçekleştirebildiği göç türüdür.
- d. Kitlesele Göçler: Serbest göçlerin bir sonucudur. Serbest göçmenler, göç yaptıkları bölgenin değişik yaşam şekillerine uyum sağlamış ve bu durumu diğer göç edenlere aktarırlardır. Bu şekilde kitlesele göçler dalgalar halinde yayılmıştır.

2.1.5. Göçün Nedenleri ve Sonuçları

Göçün nedenlerini insanları göçe zorlayan ekonomik, siyasi, sosyal, dini ve toplumsal sebeplerden ayrı düşünmek olanaksızdır. Göç gibi bir sosyal olayın birçok nedeni olduğu kabul edilmektedir. Bunlar ekonomik sebepler (yoksulluk, işsizlik vs.), siyasal sebepler, şiddet olayları, askeri çatışmalar, çevre felaketleri, baskıcı rejimler... Göçün sebepleri incelenirken iki önemli faktörü göz önünde bulundurmak gereklidir. Bunlardan ilki göç edenlerin ilk bulunduğu yer, ikicisi de göçten sonra ulaştığı yer ile alakalı nedenler. İnsanı göç etmeye mecbur eden kendi vatanındaki nedenlere “itici nedenler”, yeni gittiği yer ile ilgili nedenlere de “çekici nedenler” diyebiliriz (Saydam, 2010). İtici faktörler, çevresel (kuraklıklar, su baskınları,

depremler, yanardağ patlamaları vs.) demografik (hızlı nüfus artışı), ekonomik (yoksulluk, işsizlik, ürün elde etmedeki başarısızlıklar) ve siyasal (savaşlar, ihtilaller, sıkıyönetim, totaliter yönetimler, ülkeden ihraç) baskılar sayılabilir. Çekici faktörler, yaşam koşullarını daha iyi hale getirmek için ekonomik olanaklar, bireysel güvenlik, özgürlük ve bağımsızlık şansı, eğitim ve kültürel fırsatlardır (Tümertekin; Özgüç, 1997).

İç göçlerin başlamasını etkileyen nedenleri, genel nüfus içinde genç nüfusun fazla olması, tarım sektöründe görülen açık ve gizli işsizlik, eğitim durumunda ve yaşam biçiminde görülen iyileşme ve ilerleme, kan davaları, siyasi sebepler, bölgeler arasında ekonomik yatırımların dengesiz dağılması terör ve mezhepsel çekişmeler, doğal afetler, hızlı nüfus artışıdır (Başel, 2007).

Dış göçlerin başlamasını etkileyen nedenleri şöyle sıralamak mümkündür. Ekonomik nedenler, işsizlik oranının yüksek olması, doğal ve çevresel felaketler, harpler, ihtilaflar, devletlerde rejim değişikliği, etnik sebepler ve milletlerarası anlaşmalarla yapılan nüfus mübadeleleri şeklinde tanımlanabilir (Akan ve Arslan, 2008).

Ülkelerin sanayi devrimi ile birlikte artan sermayeleri sonucunda daha çok pazar ve hammadde yarışına girmeleri neticesinde 1914'de patlak veren I. Dünya Savaşı yaşanmıştır. I. Dünya Savaşı da sanayi devrimi ve daha sonra ortaya çıkacak olan II. Dünya Savaşı gibi çıkış noktası Avrupa kıtası olmasına karşı etki alanı olarak tüm dünyayı sarsmıştır. Bu bağlamda küresel ölçekteki her iki savaş göç hareketliliğine neden olmuştur (Çakı, 2018). Yakın dönemlerde Afganistan, Bosna, Arakan, Suriye, Mali, Irak vb. yerlerde yaşanan savaşlar ve çatışmalarda insanların göç etmesine neden olmuştur.

Göçe neden olan diğer faktörlerin biri de özel teşebbüs ekonomisinin yaygınlaşmasıyla birçok yerde kendini gösteren iktisadi yapılar, geleneksel dayanışma ağlarının çözülmesi ve ülke yönetimlerinin sosyal giderleri sınırlaması, işsizlik ile birlikte fakirleşmeye yol açtı. Dünyanın bazı noktalarında yaşam standartlarının ve refah koşullarının arasındaki dengesizliklerin haberleşme teknolojileriyle görünür kılınması göç olayını daha da süratlendirmiştir (Danış, 2004). Yoksulluk aynı zamanda göçün hem sebebi hem sonucudur. Göçü hızlandıran gelişmelerden biri de işsizliktir. İşsizlik nedeniyle bulunduğu bölgeyi, ülkeyi ve hatta

kıtayı terk eden insanların varlığı söz konusudur (Taşçı, 2009). Sonuç olarak yoksulluk ve işsizlik gibi ekonomik nedenlerle göç hareketleri hızlanmaktadır.

Göç, hem göç edilen bölgede hem de göçle gidilen bölgede birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Göçün kısa ve uzun vadede yarattığı birçok sorun bulunmaktadır. Göç hareketlerinin sonuçlarını üç yönden inceleyebiliriz: Göç alan yerler bakımından (göç ve kentleşme sorunu, çevre sorunları vs.), göç edenler bakımından (kentleşme sorunu, sosyal yapı değişimleri, konut ve gecekondular sorunu, işgücü piyasası ve istihdam sorunu) , göç veren yerler bakımından (işgücü kaybı) (Başel, 2007)...

Göç ile beraber meydana gelen sosyal, iktisadi ve kültürel problemler, göç çeşitlerine göre de farklılıklar arz etmektedir. Mesela isteğe bağlı göçte göçmenler, gidilecek yerde başlarına gelebilecek çeşitli problemleri göğüsleyerek yer değiştirmeyi yaptıkları için, problemlerin hissedilme seviyesi daha az olmaktadır. Mecburi (zorunlu) göçte ise ansızın ve beklenilmeyen bir olayla yüz yüze gelmenin sebep olduğu sosyo-ekonomik sıkıntıların yanı sıra; sığınmacılık, mültecilik gibi durumların hukuksal boyutları ile de uğraşmaktadırlar (Aydemir ve Şahin akt., Aker vd. 2002).

Bu göçün sonuçları kısaca şöyle tanımlanabilir; nüfus dağılışındaki dengesizliklerin ülke genelinde görülmesi, yatırımların dengesiz olması, kırsal bölgelerde amacına uygun yapılmayan yatırımlar sebebiyle oluşan verim düşüklüğü, düzensiz şehirleşmenin olması, sanayi kuruluşlarının şehir yerleşiminde içinde olması, şehirlerde konut sıkıntısının baş göstermesi ve gecekondulaşmanın yaygınlaşması, şehir nüfusunun aşırı oranda artış göstermesi, alt yapı hizmetlerinde (elektrik, yol ve su) oluşan yetersizlikler ve şehirlerde işsiz kişilerin oranının artmasıdır (Yaylagül, 2011).

2.1.6. Sığınma Amaçlı Göç

İnsanın bir ülkeden diğer bir ülkeye göç etme sebebi dili, dini seçimi, etnik durumu, siyasi görüşü veya milliyeti sebebiyle ayrımcılığa ve baskıya maruz kalma gibi durumlar sığınma amaçlı göç hareketine neden olmaktadır. Dünyanın çeşitli noktalarında hayat sürenlerin her sene yüz binlercesi yaşamının tehdit altında olması ve güvenlik endişesiyle göç etmek mecburiyetinde kalmaktadırlar. İç çatışma, ihtilaf

ve savaşlar sebebiyle yurtlarından edilen bu insanların, acı ve korku içeren değişik hikâyeleri bulunmaktadır. Bu insanlara ve ailelerine karşı yapılan kötü muameleler sebebiyle farklı yerlere doğru sahip oldukları eşyaları bile alamadan kaçmak zorunda kalırlar. Kimileri aileleriyle beraber kaçar, kimileri sığınma kamplarına ulaşır, kimileri ise ıssız yerler veya ormanlık alanlarda gizlenir. Göç yolculuğu eziyetlidir ve tehlikelerle doludur. Bu insanların bir çoğu göç güzergâhında yaşadıkları şiddet ve salgın hastalıkların kurbanı olurlar. Bu kişilerin büyük topluluklar halinde göç etmesi neticesinde büyük yerlerin istikrarı ve güvenliği de tehlikeye atılmaktadır. Toplu bir şekilde yapılan bu göçler hareketleri uluslararası platformda dikkatlerin buraya yoğunlaşmasına sebebiyet vermekte ve kaygı uyandırmaktadır (Çiçekli, 2009; akt. Akalın, 2016). Sığınmacı amacı ile yapılan göç hareketi neticesinde farklı farklı ülkelere gitmek zorunda kalan sığınmacılar, yaşamlarının geriye kalanını veya yaşamlarının bir kısmını sığındığı ülkede geçirmektedir. Bu sebepler bu ülkelerde sığınmacı, mülteci ve şartlı mülteci gibi tanımlarla anılan bu kişiler beraberinde birçok sorunu da getirmektedir.

2.1.7. Göçmen, Mülteci, Şartlı Mülteci ve Sığınmacı Kavramları

Yer değiştirme biçimleri ve sebeplerindeki değişiklikler, yer değiştiren insanlar için göçmen, sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci gibi değişik kavramların kullanılmasına sebep olmaktadır. Göçmen, kişinin memleketini terk etme düşüncesini, kendi bağımsız iradesiyle ve “kişisel rahatlık” nedenleriyle aldığı tüm durumları içerir biçimde anlaşılmalıdır. Ekonomik ve sosyal yaşam şartlarını iyileştirmek, kendilerine ve aile bireyleriyle alakalı umutlarını geliştirmek amacıyla başka bölge veya ülkelere göç eden insanlar ve aile üyeleri için göçmen tanımı kullanılmıştır (Adıgüzel, 2016). 5543 sayılı İskân Yasası'nın 3/d maddesinde göçmen;

“Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.”

şeklinde kabul edilmiştir.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM), kişinin hukuki statüsü ne olursa olsun, hareketin isteyerek veya istem dışı olup olmaması, hareketin sebepleri veya kalma süresinin ne kadar olduğuna bakmaksızın, yaşadığı yerden ayrılarak uluslararası bir

sınırdan geçmekte olan ya da geçmiş veya ülke içinde yer değiştirmiş olan bir kişiyi göçmen olarak tanımlamaktadır.

1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 14. maddesinin 1. fıkrasında yer alan *“Herkes zulüm karşısında başka ülkelere sığınma talebinde bulunma ve sığınma olanağından yararlanma hakkına sahiptir”* ifadesindeki durumla birlikte iltica hakkı bir hak olarak ifade edilmiştir. İltica alanında kullanılan mülteci ve sığınmacı kavramları incelendiğinde bu kavramların anlamsal olarak doğru kullanılmadığı görülmektedir. Sığınmacı ve mülteci arasındaki en önemli fark, mülteci konumundaki yabancının iltica ettiği devletçe resmen bu pozisyonda kabul edildiği andan itibaren o ülke vatandaşı seviyesinde hakları elde etmesi, buna karşın sığınmacı statüsünde asgari düzeyde bu haklardan faydalanmasıdır (Tekin, 2009).

Mültecilik, uluslararası hukukta tanımı yapılmış ve belli kriterleri taşıyan göçmenlere verilen hukuki bir statüdür. Uluslararası hukuk bağlamında kabul edilen mülteci tanımı, 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nde yapılmıştır. Bu sözleşmede yer alan mülteci tanıma göre;

“1 Ocak 1951'den Avrupa'da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korunmasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her kişiye denir.”

Sözleşmede yer alan mülteci tanımından yola çıkarak bir insanın mülteci olarak kabul görebilmesi için aşağıdaki şartları taşıması gereklidir;

- Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri sebebiyle,
- Vatandaşı bulunulan ülkede zulme uğrayacağından haklı nedenlerle korktuğu için,
- Bu korku yüzünden devletinin himayesinden faydalanamaması ya da söz konusu korku nedeniyle bu ülkenin himayesine girmek istememesi;

- Vatandaşı olduğu devletin sınırları dışında bulunması,
- Zulüm ve korku sebebiyle ikamet ülkesinin dışında bulunuyorsa, oraya dönememesi veya dönmek istememesi.

1967 senesinde imzalanan New York Protokolü ile bu tanım geçerliliğini korumakla birlikte coğrafya (Avrupa) ve tarih (1951'den önce meydana gelen olaylar) sınırlamasından vazgeçilmiştir (Buz, 2008). Protokol 1951 Sözleşmesi'nin mülteci ifadesine eklemiş olduğu “zaman ve mekân” sınırlamasını rafa kaldırmaktadır. Ancak daha önce coğrafi sınırlama açıklaması ile sözleşmeye taraf olan devletlere bu şartı devam ettirme hakkı tanındı.

1951 Cenevre Sözleşmesi “iltica hukukuna ilişkin temel sözleşme” niteliğinde sayılabilir. Bu sözleşme bölgesel nitelikteki bir belgeye de ışık tutmuştur.

Bunlardan biri sayılan 10.09.1969 tarihinde Afrika Birliği Örgütü'nün (ABÖ) Addis Ababa'da onayladığı “*Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen ABÖ Sözleşmesi*’dir. Bu sözleşmeye göre mülteci;

“İrk, din, milliyet, siyasi inanç ya da belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti yüzünden zulüm ya da haklı bir temele dayanan zulme uğrama korkusu nedeniyle, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve, söz konusu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da korkusu nedeniyle yararlanmak istemeyen, ya da, vatandaşlığı olmayan ve bu tür olaylar sonucu daha önce ikamet ettiği ülkenin dışına çıkmış olup, söz konusu ülkeye geri dönemeyen, ya da korkusu nedeniyle dönmek istemeyen kişi anlamına gelmektedir.”

Diğer bir sözleşme ise, Arap Ülkeleri Birliği Konseyi'nin 27.03.1994'de onayladığı Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Arap Sözleşmesidir. Bu sözleşme 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile 1992 tarihli “*Arap Dünyasında Mültecilerin ve Göçmenlerin Korunmasına İlişkin Kahire Bildirgesi*’ni” kabul edecek şekilde imza edilmiştir.

Buna göre mülteci tanımı;

“1951 Sözleşmesi’ndeki mülteci tanıma etnik köken ibaresini ekleyerek kabul edilmiş; tanımın genişletilmiş hali ise ülkesine yönelik savaş, işgal ya da yabancı denetimi, ya da ülkenin bütününde ya da bir bölümünde kamu düzeninin ciddi

biçimde bozulmasıyla sonuçlanan doğal afet ya da yıkıcı olayların meydana gelmesi nedenleriyle, mense ülke, yer veya daimi ikameti dışında bir ülkede sığınma aramak zorunda kalan herhangi bir kimse olarak tanımlanmıştır.”

Ayrıca 1984 tarihli “Cartagena Mülteciler Bildirisi” belgesine göre mülteci ise;

“1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolünün öğelerini içerdiği gibi, bunun yanı sıra yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakları ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişileri ifade etmektedir.”

Ülkemizde iltica ve sığınma isteğinde bulunan yabancı kişilerin istekleri “1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Anlaşması” ve 1967 tarihli EK protokole bağlı olarak çıkarılmış 30.11.1994 tarihli yönetmelik hükümlerine göre değerlendirilmektedir.

Bu yönetmeliğe göre mülteci;

“Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade etmektedir.”

Son dönemlerde yaşanan savaş, çatışma ve ihtilaflar sebebiyle birçok kişi yaşadığı memleketi terk etmek zorunda kalmıştır. Özellikle Türkiye yaşanan bu kitlesel akınlar nedeniyle yabancılar hakkında bazı düzenlemelere gitmiştir. 2013 senesinde kabul edilen “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa” göre mülteci tanımını ise;

“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında

bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye mülteci denir.’’

Türkiye yalnız Avrupa devletlerinde oluşan hadiseler sonucunda sığınan insanlara mülteci statüsü vermektedir. Bu sebeple Avrupa'ya dışarıdan gelenler için sığınmacı kavramı oluşturulmuştur. Sığınmacı, olası sığınma ülkesi tarafından sığınma isteği veya müracaatı şimdilik kesin karara bağlanmamış yabancı kişilere sığınmacı denir.

İltica ve Göç Mevzuatına göre sığınmacı;

‘‘Irkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyuşu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıya’’ denir.

Sığınmacı, mültecilik başvurusu hakkında yanıt bekleyen kişi olduğuna göre mülteci himayesinin temel unsuru olan geri göndermeme ilkesinden ve insanca muameleden faydalanması gerekmektedir (Barkın, 2014).

Uluslararası Af Örgütü (2009) ise sığınmacı kavramını; mülteci olarak uluslararası koruma arayan fakat durumları henüz yasal olarak tanınmamış kişilere denir. Bu kavram çoğunlukla, mülteci statüsü almaya yönelik müracaatlarının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılır. Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre sığınmacı, ilgili ulusal ya da uluslararası evraklar çerçevesinde bir devlete mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları müracaatın neticesini bekleyen insanlar olarak ifade edilmiştir.

Türkiye'de 11.04.2014 tarihinde *"Yabancılar ve Uluslararası Koruma Yasası"* yürürlüğe koymuştur. Bu yasaya göre ülkemiz, Avrupa dışı ülkelere gelen ve uluslararası himaye başvuruları olumlu bir şekilde neticelenmemiş insanlara üçüncü

ülkelere yerleşim sağlanana kadar himaye sağlıyor ve bu sığınmacıları "şartlı mülteci" sayıyor.

2014'te uygulamaya konulan *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa* göre şartlı mülteci tanımı ise;

“2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu göre şartlı mülteci tanımı ise; Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir” (YUKK,2013).

2.1.8. Türk Hukukunda Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Düzenlemeler

Cumhuriyet dönemi göç politikaları açısından, mülteciler, göçmenler ve sığınmacılarla ilgili ilk belge, 14.06.1934 tarih ve 2510 sayılı “*İskân Kanunu*”dur. Yasa, Türkiye’ye yönelik sığınma ve göç hareketleri ile Türkiye’ye gelenlerin ülke içinde iskânlarını düzenlemektedir. 2006 yılında 2510 sayılı Kanunun yerini 5543 sayılı aynı kanun almıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2017).İskân Kanuna göre ülkemize yerleşmek maksadıyla dışarıdan, gelmek isteyen Türk soylu ve Türk kültürüne bağlı kişiler, Dâhiliye Vekilliğinin emri ile kabul olunurlar. Bunlara göçmen (muhacir) denir. Bu göçmenler Türk vatandaşlığına Bakanlar Kurulu kararı ile alınır. Resmi rakamlara göre, 1923-1997 yılları arasında, toplam 1.648.077 kişi ülkeye göçmen olarak iskân edilmiştir.

Türkiye, 1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesini ve 1967 Protokolü’nü coğrafi sınırlama ile taraf olmuştur. Mülteci statüsü sadece Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda sığınma talep eden kişilere verileceğini deklare etmiştir.1967 Protokolü’ne katılırken de bu kararını korumuştur. Türkiye, Avrupa Konseyi üyesi Devletler, Rusya ve Eski Sovyetler

Birliği Devletlerinden gelen sığınmacıları mülteci olarak kabul etmekte; ancak Türkiye'ye sığınma isteğinde bulunanlar genellikle, Avrupa haricindeki ülkelerden gelmektedir. Coğrafi sınırlama sebebiyle Türkiye, Avrupa haricinden sığınma talebi ile gelenlere “geçici sığınma” statüsü tanımıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2003).

1990'lı senelerin başında Türkiye'nin komşu ülkelerinde yaşanan hadiseler sebebiyle artan bireysel ve toplu sığınma olayları nedeniyle Bakanlar Kurulu kararıyla, 30 Kasım 1994'te Resmi Gazetede çıkan ve “1994 Yönetmeliği” olarak anılan “*Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik*”, mevzuattaki boşluğu doldurmak ve idari-kanuni çözümler oluşturmak maksadıyla çıkarılmıştır (Kaya ve Yılmaz Eren, 2015). 1994 yılında kabul edilen bu yönetmelik, bireysel ve toplu sığınma amacıyla Türkiye'ye gelen yabancı kişilere tatbik edilecek esasları ve hükümleri içermektedir. Bu yönetmelik içinde yer alan maddelere göre Türkiye coğrafi sınırlamasını muhafazayı tercih ederek, Avrupa ülkeleri dışından göç edenleri “sığınmacı” olarak kabul etmekte ve üçüncü bir ülkeye doğru gidişleri hususunda geçici ikamet olanağı sunmaktadır. Avrupa'dan göç edenler ise “mülteci” olarak kabul edilmektedir (Buz, 2008).

Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesiyle alakalı Türkiye Cumhuriyeti'nce 24.07.2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan “*Ulusal Program*” ilan edilmiştir. Bu kapsamda Türkiye 2005 senesine kadar hususi bir “İltica Kanunu” çıkarmaya söz vermiştir (Kaya ve Yılmaz Eren, 2015).

Ülkemizin göçe maruz kalan bir konuma gelmesinin sebebi jeopolitik konumudur. Bu sebeple yurdumuza gelen yabancıların yasal statüsünü saptamak ve gerekli korumayı sağlamak amacıyla çeşitli değişiklikler yapılmıştır. Bunlar içinde en yeni olanı “*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)*”dur. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 04.04.2013 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilmiş; 11.04.2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmi Gazetede çıkmıştır. YUKK'nın amacı, yabancı kişilerin Türkiye'ye girmeleri halinde, Türkiye'de ikameti ve Türkiye'den ayrılmaları halinde ve Türkiye'den himaye isteyen yabancı kişilere temin edilecek himayenin içeriği ve uygulama

aşamalarına ilişkin usul ve esasları saptamak ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarının düzenlenmesidir (YUKK, 2013).Yasayla ülkemiz, mülteci statüsünün kazanılmasında coğrafi sınırlama faktörünü koruyarak, Avrupalı ülkelerin birinden zulüm sebebiyle kaçıp gelen insanlara uluslararası himaye sağlama maksadını sürdürmektedir (Kula, 2015).

1994 Yönetmeliği'nde Avrupa'da yer alan ülkelerin dışından yaşanan olaylar sebebiyle gelenler “sığınmacı” olarak adlandırılmaktadır. YUKK, aynı insanlar için, “şartlı mülteci” statüsünü getirmiştir. Bu anlamda 1994 Yönetmeliği'ndeki sığınmacı statüsünün yerini, şartlı mülteci pozisyonu almaktadır. YUKK, uluslararası himayeyi “mülteci”, “şartlı mülteci”, “ikincil koruma” ve “geçici koruma” olarak dört kısma taksim etmektedir. Geçici koruma, yurdundan ayrılmaya mecbur edilmiş, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici himaye bulmak maksadıyla toplu olarak hudutlarımıza ulaşan veya hudutlarımızı geçen yabancı kişilere sağlanan himayedir (YUKK, 2013).

15.03.2011'de Suriye'de baş gösteren iç çatışmalarda, içlerinde sivillerin de olduğu, en az 500.000 kişi yaşamını yitirdi. Bu zaman diliminde nüfusu 20.000.000 olan Suriye'de 13,5 milyon insan, yardıma ihtiyaç duyar duruma geldi. 6,3 milyon kişi yurdundan uzaklaşırken, 4,9 milyon insan ise kurtuluşu komşu devletlerin toprağına sığınmakta buldu. Suriye'den komşu ülkelere giden sığınmacıların büyük kısmı ülkemize gelmiştir. Bugün Türkiye, 3 milyondan fazla sığınmacıya ev sahipliğı yaparak uluslararası platformda en çok sığınmacıyı bulunduran ülke durumuna gelmiştir. Yaşanan bu toplu göç hareketinden sonra Suriyelilerin yasal statüsü tartışma konusu olmuştur. Suriyelilerin yasal statüsünü sonuçlandırmak için Bakanlar Kurulu Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91. maddesinde ele alınan geçici koruma müessesini genişleterek 22 Ekim 2014 tarihinde bir yönetmelik yayımlamıştır. Bu yönetmelikle Suriyelilerin yasal statüsü, açık bir şekilde tanımlanarak “geçici koruma statüsünde olanlar” olarak tespit edilmiştir.

2.1.9. Türkiye'ye Yabancı Göçü

Avrupa ile Asya kıtalarına transit geçiş pozisyonunda olan ülkemiz, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve yakın Asya ülkelerinden AB ülkelerine göç etmek isteyenler

için bir bekleme yeri olup aynı zamanda göçmenlerin yerleşmek maksadıyla kullandığı bir ülkedir (Deniz, 2014). Türkiye uluslararası göç yollarının üzerinde bulunduğu için gerek deniz gerekse karayoluyla Avrupa'ya gitmek isteyenler için önemli bir transit ülke konumundadır (Adıgüzel, 2016). Tarihi olarak ülkemiz yurt dışına göç eden vatandaşları nedeniyle “köken ülke”, kendisine doğru çevre ülkelerden yönelenler için ise “ev sahibi ülke” pozisyonundadır (Buz, 2008).

Türkiye, farklı ülkelerden gelen kitlesel göç hareketlerine sahne olmuştur. Bunlardan ilki, Yunanistan-Türkiye arasında 1923 senesinde yapılan mübadele anlaşması sonucu gerçekleşmiştir. Bu sözleşme uyarınca Batı Trakya'daki Müslümanlar ile İstanbul'daki Rumlar mübadele dışı tutulmuşlardır. Bunun sonucunda, 1.5 milyon Rum Yunanistan'a göçmen olarak giderken Türkiye'ye 500 bin kadar Müslüman gelip yerleşmiştir (Erçoşkun, 2015).

1979 senesinde İran'da Şah Rıza Pehlevi yönetim düzeninin yıkılıp, Ayetullah Humeyni yönetiminin başa gelmesi ve 1980-1988 yılında yaşanan İran-İrak savaşının akabinde tahminen 1.000.000 İranlının Türkiye'ye gelip yerleşmesidir. Ayrıca 1988 senesinde yaşanan Halepçe Katliamı ile 51.542 Iraklı ülkesinden kaçarak Türkiye'ye sığınmıştır. Değişen dünya dengeleri ile beraber birçok asimilasyon, savaş, ihtilaf ve askeri çatışma yaşanmıştır. 1989 yılında Bulgaristan'daki Jivkov hükümetinin baskısı ve çağrısı ile Türkler göç ettirilmeye mecbur edilmiş ve bunun sonucunda 369 bin insan kabul edilmiş, bunların 229.548'i yurttaşlığa alınmıştır. 1990-91 yılında yaşanan I. Körfez Savaşı sırasında ve devamındaki olaylar sonrasında 467.489 insan Irak'tan gelerek ülkemize sığınmıştır. 1992-1999 yılları arasında yaşanan Yugoslavya İç Savaşı sonrasında 20.000 Bosnalı ve 1999 yılına Kosova da yaşanan çatışmalar neticesinde 17.746 Kosovalı Arnavut Türkiye'ye sığınmıştır. 2001'de Makedonya'da yaşanan krizden sonra 10.500 Makedon geçici korumaya alınmıştır (Terzioğlu, 2005). Ayrıca 1989'da Doğu Bloku'nun dağılması ile beraber bu devletlerde bulunan birçok insanın yaşanan siyasi ve ekonomik gelişmeler neticesinde dünyanın farklı bölgelerine göç ettiği bilinmektedir. Başta Rusya Federasyonu, Ukrayna olmak üzere Moldova, Romanya, Bulgaristan ve Gürcistan yurttaşları ülkemize farklı maksatlarla giriş yapmaktadırlar. Bu devletlerden gelenlerin büyük bir kısmı ticari amaç olarak nitelendirilebilecek baval ticareti, ya da ülkemizin iş sektöründe kayıt dışı işlerde çalışmak üzere gelmektedirler (Ulukan; Ulukan, 2012). Diğer taraftan Nisan 2011-Haziran 2013

arasında Suriye’de yaşanan iç çatışmalar sebebiyle birçok Suriyeli Türkiye sığınmıştır. 2013 yılında göç etmeye başlayan Suriyeli sığınmacıların sayısı ise bugün 3.5 milyona yaklaşmış durumdadır.

1980 yılından itibaren yaşanan birçok olay neticesinde Türkiye’ye yoğun olarak göç hareketi yaşanmıştır. Bu sebeple yaşanan göç hareketlerini kategorize edecek olursak;

- İran devrimi ve İran-İrak savaşı nedeniyle Türkiye ‘ye gelen İranlılar,
- Körfez krizi esnasında Türkiye ‘ye kaçan Irak’ta çalışan Doğu ve Uzak Asya ülke vatandaşları (Pakistan, Bangladeş, Filipinler),
- S.S.C.B.’nin dağılması ve liberal ekonomiye geçişle devlet güvencesinden mahrum kalan Doğu Bloğu ülke vatandaşları(Romanya v.b.),
- Gelişmiş ülkelere gidebilmek için bilinçli ya da tesadüfi olarak gelen Afrika ülkeleri vatandaşları(Sudan, Somali, Tanzanya, Kenya, Nijerya),
- Suriye iç savaşı sebebiyle gelenler (Kıratlı akt.Akpolat, 2011).

Türkiye’nin bir göç ülkesi olduğunu BMMYK’ nin (31.01.2017 itibariyle) verileri ortaya koyacak olursak;

Tablo 1: Türkiye’deki Mülteci ve Sığınmacıların Yaş, Cinsiyet ve Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı (31.01.2017)

Ülke	0-4 yaş		5-11 yaş		12-17 yaş		18-59 yaş		60+yaş		TOPLAM
	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	
Afganistan	4195	4509	7450	8577	4719	6758	22083	60536	741	961	120529
İran	701	750	1292	1389	789	1066	9507	15954	208	192	31848
İrak	6224	6627	11438	12430	7039	8294	30672	44333	2270	2113	131440
Somali	88	111	200	222	208	212	1263	1131	50	41	3526
Diğerleri	242	258	355	405	220	257	2828	3256	111	126	8058
Genel Toplam	23705		43758		29562		191563		6813		295401

2.1.10. Mülteci ve Sığınmacı Akımının Nedenleri

Zorunlu (mecburi) göçler kapsamında değerlendirilen göç hareketlerinin en dramatiği sığınmacı ve mülteci göçüdür. Her sene dünyanın farklı coğrafyalarında yüz binlerce kişi mülteci durumuna düşmektedir. Mülteci hareketlerinin temelinde siyasi, ekonomik ve toplumsal olaylar, savaşlar, isyanlar, darbeler, askeri çatışmalar,

baskıcı yönetimler, yoksulluk, doğal felaketler, iç savaşlar, insan hakkı ihlalleri, din ve mezhep çatışmaları gibi olaylar yatmaktadır (Deniz, 2008). Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin yıllık olarak hazırladığı raporda, 2017 yılı sonu itibarıyla 68,5 milyon insanın yerinden edildiğini açıkladı. 68,5 milyonun, 25,4 milyonunu ise ülkelerinde yaşanan çatışma ve zulüm nedeniyle yuvalarını terk eden mülteciler meydana getirmiştir (BMMYK, 2010). Mülteci ve sığınmacıların göç etme nedenleri Weiner'in çalışması (1996) temel alınarak 5 başlık altında ele alınmaktadır.

2.1.10.1. Devletlerarası Savaş

Mülteci göçünün sebepleri arasında en çok mülteci hareketine yol açan sebep, ülkeler arasında meydana gelen savaş ve çatışmalardır. Weiner'in çalışmasında mülteci akımının nedenlerine ilişkin olarak tespit ettiği rakamlar incelendiği zaman anlaşılmaktadır ki: 1969'da 287 bin, 1982'de 406 bin ve 1992'de ise 459 bin insan ülkeler arası savaş sebebiyle göç etmek mecburiyetinde kalmıştır (Weiner, 1996).

20. yüzyıl, devletlerarası meydana gelen savaş sayısı yönünden oldukça fazla savaşın meydana geldiği bir dönem olmuştur. Yaşanan bu savaşlar nedeniyle yüz binlerce insan mülteci ve sığınmacı konumuna düşmüştür. Özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısında 30 yıl zarfında dört adet Arap-İsrail savaşı meydana gelmiş ve neticesinde de çok sayıda kişi memleketlerini terk ederek başka bölgelere veya ülkelere göç etmiştir(Sander, 2008). II. Dünya Savaşı'nı takip eden Soğuk Savaş döneminde ise dünyada birçok olay meydana gelmiştir. ABD ve SSCB çatışmasından dolayı meydana gelen savaşlar nedeniyle 1989 yılında Berlin Duvarı'nın yıkılmış olması ve SSCB'nin dağılması, çok fazla sayıda insanın ülkesini terk etmesine neden olmuştur. Dolayısıyla 1989 yılında mülteci sayısı yaklaşık 15 milyon iken 1990 yılında 17 milyonun üzerine çıkmıştır. Bu artışta soğuk savaş döneminin bitmesi etkili olmuştur. Bunun yanı sıra, Rusya'nın Afganistan'ı işgali ve Azerbaycan ve Ermenistan arasında yaşanan çatışması ve sorunlar da çok sayıdaki insanın yurtlarını bırakmasına yol açmıştır (Weiner, 1996). Yirminci yüzyılın sonlarına doğru yaşanan Körfez Savaşı da milyonlarca kişinin yurtlarından ayrılmasına neden olmuştur. Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi neticesinde 5.000.000 insan hayatlarını mülteci olarak sürdürmek zorunda kalmıştır (Hein, 1993).

2.1.10.2. Etnik Çatışmalar

Devletlerarasında meydana gelen savaşlar sonucunda mülteci akımına neden olan sebeplerden biri de etnik çatışmalardır. Weiner, çalışmasında 34.028.000 mültecinin 10.304.000'i etnik çatışmalar nedeniyle ülkelerini terk etmek mecburiyetinde kalmıştır. Etnik sebeplerle yapılan iç çatışmalar iki yolla mülteci göçüne neden olmaktadır. Bunların birincisi, yaşanmış olan etnik çatışma merkez ile etnik gruplar arasında meydana gelmiş olmasıdır ve özerk bölge talebi söz konusudur. Bu çatışmaların asıl nedeni toprak talebidir. Diğerisi ise bir etnik grupla başka bir etnik grupla çatışma yaşamasıdır. Çatışmaların temel sebebi ise devlet zulmü veya diğer etnik gruplarla yaşanan değişik problemlerden oluşmaktadır (Weiner, 1996).

Etnik çatışmaya neden olan sebepler hakkında genel bir sınıflandırma bulunmamaktadır. Zolberg ve arkadaşları etnik çatışmaya yol açan en önemli sebeplerin din ve dil olduğunu vurgulamaktadır (akt. Weiner, 1996). Weiner, bunlara ek olarak etnik grupların ve kabilelerin de etnik mücadeleye yol açabileceğini belirtmektedir. Ancak dinsel grupların kendi içinde yaşanan etnik çatışmaların ideolojik sebeplerden kaynaklandığı takdirde etnik bir çatışma olarak kabul edilemeyeceğini belirtilmektedir. Zolberg ve arkadaşlarının ırksal grupları ve kabileleri etnik çatışmaya neden olan faktörler arasında ele almamasının nedeni olarak, kültürü besleyen öğelerin dil ve din olduğu ırk ve kabilenin kültürü etkilemiyor olması düşünülmektedir. Zira Zolberg ve arkadaşları etnik çatışmaların kültürel sebeplerden kaynaklandığını belirtmektedir (Türkoğlu, 2011).

Çoğu imparatorluğun tarih sahnesinden silinmesi ve sonrasında meydana gelen etnik çatışmalarda yoğun mülteci akımlarına sebep olmuştur. Çünkü imparatorlukların yıkılmasının ardından oluşan devletler çokkültürlü bir yapıya sahip olmuş ve bu sebeple de etnik grup sayısı çoktur(Ergil, 2009). Bu tür ülkelerde bazı etnik gruplar ön planda olmuştur. Bu etnik gruplar yeni devlet kurulması halinde diğer gruplara karşı hoş olmayan ve aşağılayıcı bir davranış göstermektedirler. Ayrıca ardıl devletin ekonomisinin kötü duruma gelmesi ve imparatorlukların bölünerek idare edilmesi nedeniyle ayrılıkçı hareketlerin çoğalması mülteci sayısını da çoğaltmaktadır (Weiner, 1996).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra yapılan Türk-Yunan nüfus değişimi ve 1990'lı yıllarda güney komşumuz Irak'ta meydana gelen olaylar neticesinde 1.4 milyon Kürtün İran ve Türkiye'ye göç etmesi etnik çatışmalar nedeniyle meydana gelen mülteci göçüne örnek gösterilebilir (Hein, 1993).

2.1.10.3. Sivil Çatışmalar

Sivil çatışmalar mülteci hareketine neden olan başka bir etkidir. Sivil çatışmalar mülteci akımında diğer faktörler kadar etkili değilse de neden olduğu mülteci sayısı azımsanmayacak kadar fazladır. Sivil çatışmalar, etnik olmayan çatışmalar olarak adlandırılabilir. Zira burada çatışmalar, ırksal, dilsel veya dinsel problemlerden kaynaklanmamaktadır. Çatışmaların sebebi ideolojik veya sınıfsal nedenlerdir. Bu çatışmalar devlet ile vatandaş arasında meydana gelirken aynı zamanda silahlı örgütler tarafından yürütülen bir çatışmaya da sahne olmaktadır. II.Dünya Savaşı'nı takip eden Soğuk Savaş döneminde Latin Amerika ve Asya'da meydana gelen Sovyetler ve Amerika destekli savaşlar etnik olmayan sivil mücadelelere ve çatışmalara örnek verilebilir. Kamboçya, Laos ve Angola gibi ülkelerde yaşanan sivil çatışmalar neticesinde çok sayıda insan ülkelerini terk ederek başka ülkelere göç etmek zorunda kalmıştır (Weiner, 1996).

1980'li yılların öncesinde ülkemizde meydana gelen olaylarda etnik olmayan sivil çatışmalar olarak ifade edilebilir. Çünkü bu iç çatışmaların başlamasındaki esas neden ideolojik kökenlidir.. Daha önce adı geçen devletlerin tersine, ülkemizde sağlanan güven ortamı sebebiyle mülteci akımına neden olmamıştır (Kariman, 2015).

2.1.10.4. Baskıcı Otoriter ve Devrimci Rejimler

Baskılara yol açan otoriter ve devrimci rejimler tarihte yüz binlerce kişinin yurtlarını terk edip mülteci olarak diğer ülkelere göç etmesine sebep olmuştur. Otoriter ve devrimci rejimler II. Dünya Savaşı öncesi 1970'lı yılları kapsayan zaman diliminde etkili olmuştur. II.Dünya Savaşı'ndan önce İtalya ve Almanya'da etkin olan ideolojik temelli devlet düzeni faşizmdir ki bu ülkelerin II. Dünya Savaşı'nı başlatmalarındaki esas nedenlerden biridir. Bunun yanı sıra Küba ve Çin'de komünizmin etkin olması, İran'da İslami devrimin gerçekleşmesi ve İspanya'da Franco rejimi çok sayıda insanın yurdunu terk etmesine neden olmuştur. Çin'de

meydana gelen Komünist devrim sonrası 1966-1969 seneleri arasında 2.245.000 insan, Küba'da Fidel Castro'nun devlet başkanı olmasıyla 580.000 insan, Balkanlardaki Doğu Bloğu ülkelerinde Sovyet işgali ve komünist yönetimin iktidara gelmesi ile beraber 270.000 insan ülkesini terk ederek göç etmek zorunda kalmıştır (Weiner, 1996).

2.1.10.5. Doğal Afetler ve Çevre Sorunları

Çevre sorunları ve doğal afetler sığınmacı ve mülteci akımına neden olan faktörler arasında gösterilmez. Weiner doğal felaketlerin mülteci ve sığınmacı göçüne neden olan etkenler arasında incelememesinin nedeni olarak bunların meydana gelen çatışmaların nedeni değil bir neticesi olduğu fikridir. Konu ile ilgili çalışma yapan bazı yazarlar, doğal afet ve çevre sorunlarının meydana gelen çatışmaların bir neticesi olduğu ve bu da kişilerin elinde olduğu için mülteci akımı oluşturan sebepler arasında yer vermiştir.

Çevre sorunları ve doğal afetler, diğer faktörlere göre daha az etkili olsa da insanların bulunduğu yerden göç ettirecek kadar bir etkiye sahip olmayı başarmıştır. Örneğin; 1980'li yılların ortasında Afrika'da 2.000.000 insanın kuraklık sebebiyle göç ettikleri bilinmektedir (Weiner, 1996). Başka bir örnek ise Ukrayna'da yaşanan Çernobil nükleer felaketinden sonra bölgeden 700 bin insan bu nedenden ötürü mülteci statüsüne girmiştir. Burada da bu felakete yol açan esas faktör insan ve yanlış uygulamalarıdır (Miller; Castles, 2008).

2.1.11. Mülteci Ve Sığınmacıların Yaşadıkları Sorunlar

Mülteci ve sığınmacılar kendi ülkelerinde bazı sorunlarla (insan hakları ihlalleri, ekonomik sebepler, iç çatışmalar, savaşlar, doğal afetler vs.) yüz yüze gelmesi nedeniyle ülkelerinden göç etmek durumunda kalmışlardır. Bu aşamada baskı oluşturan ve ülkeyi terk etmenin nedenleri olan bu problemler, insan üzerinde olumsuz etkiler bırakmakta ve buna göç etme sırasında yaşanan deneyim ve travmalar da eklenince sığınılan ülkedeki yeterli olmayan yaşam koşulları, uyum problemleri ve gelecek kaygısı ile birleşmekte ve böylece ortaya çözümü zorunlu olan birçok sorun ortaya çıkmaktadır (Buz, 2002).

2.1.11.1. Psikolojik Sorunlar

Sığınmacılar ve mülteciler göç etmeden önce buldukları ülkede yaşadıkları travmatik olaylar, sığınma ülkesine ulaşmaya kadarki zaman diliminde yaşadıkları zorluklar, başkaları tarafından aldatılmaları, sığınma ülkesine varduktan sonra ise yeni yeni sorunlar yaşamaya başlamaları toplumdan dışlanmaları ve yeterli desteği görmemeleri sığınmacı – mültecilerin ruhsal durumlarını olumsuz yönde etkilemekte, bu nedenle dil sorununun giderilip psikolojik açıdan desteklenmesi ve böylece toplumla ve kendi aralarındaki uyumun, huzurun ve mutluluğun sağlanması gereklidir(Akyürek, 2007). Bu süreçte mülteci ve sığınmacıların karşılaştığı ruhsal sorunlar arasında post-travmatik stres bozukluğu, depresyon, kaygı bozuklukları ve uyku bozuklukları yer almaktadır (Karadağ; Altıntaş, 2010).

Şahin'e (2001) göre göç eden insanların yaşadıkları duyguları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Yabancılık ve Yalnızlık Duygusu,
- Özlem Duygusu,
- Kişilik Sorunu,
- Köksüzlük,
- Anavatandaki Değer Yargılarının Aşağılanması,
- Aşağılık Duygusu,
- Anadilinin Aşağılanması,
- Şüphencilik,
- Suçluluk Duygusu,
- Önyargı.

2.1.11.2. Sağlık Sorunları

Göçmen, mülteci ve sığınmacılar göç sürecinde ve sonrasında birçok sağlık problemi karşılaşmaktadır. Özellikle mülteciler ve sığınmacı, zor hayat şartları, beslenme, barınma ile ilgili problemler, sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere erişimde kısıtlamalar, şiddet vb. pek çok sebeple sağlık açısından en riskli insan grupları arasındadır (Çallı,2016). Alan yazınında ve uluslararası raporlara göre mülteci ve sığınmacıların sağlık problemleri içinde en çok dikkat çekenler şunlardır:

“İstenmeyen gebelikler, riskli gebelikler, yetersiz beslenme, çocuklarda büyüme ve gelişme gerilikleri, kansızlık, ishal, kızamık, sıtma, solunum yolu enfeksiyonları vb. bulaşıcı hastalıklar, fiziksel şiddet, darp ve buna bağlı yaralanmalar, cinsel istismar, HIV/AIDS dâhil cinsel yolla bulaşan hastalıklar vb. (Karadağ; Altıntaş, 2010)”.

2.1.11.3. Sosyal ve Kültürel Sorunlar

2.1.11.3.1. Eğitim Sorunları

İnsan hayatında özellikle mağduriyetler yaşayarak diğer bir devlete sığınan, destek bekleyen sığınmacı ve mülteci çocuklarının eğitimi, öğretimi, ve okullaşması önemli bir konudur. Alan yazında yapılan çalışmalarda sığınmacı ve mülteci çocukların eğitim sürecinde ebeveynlerin eğitim sürecini anlamasında ve çocuğu desteklemesinde yaşanan eksiklikler, çocukların dil konusunda yaşadığı zorluklar, geldikleri ülkede hiç eğitim görmemeleri veya aldıkları eğitimin yetersiz olması, okul ortamı, öğretmenlerin/idari personelin tutum ve hareketlerinden kaynaklanan problemler yaşadıkları saptanmıştır (Şeker; Aslan, 2015).

Mülteci ve sığınmacıların eğitimde karşılaştığı güçlükler arasında, geçici kimlik numarası olmayışından kaynaklanan sorunlar, geldiği ülkedeki eğitim durumunu belgeleyememe sorunu, diploma sorunu, uyum sorunu, Türkçe bilmeyişlerinden kaynaklanan sorunlar, eğitim kurumu farklılığından kaynaklanan sorunlar, farklı ilde ikamet etmekten kaynaklanan sorunlar yer almaktadır(Kaya, 2016). Değişik dillere ve kültüre sahip olan sığınmacı ve mülteciler, göç ettikleri devletlerde, eşit şartlarda eğitim görme hakları olsa bile farklı dil, kültür ve eğitim sistemleriyle yüz yüze gelmeleri kaçınılmazdır. Mülteciler ve sığınmacılar eğitim konusunda nereye müracaat edeceklerini, nasıl işlem yapılacağını bilememekte, başvuru okullar çocukları okullarına kayıt yaptırmak istemeyebilmekte, okullara kayıtları yapılan çocuklar sınıftaki diğer öğrencilerle uyum problemi ile karşılaşabilmekte ve okuldan mezun olduktan sonra ise mezuniyetlerine dair resmi bir belge edinmekte güçlük çekmektedirler (Akyürek, 2007).

2.1.11.3.2. Barınma Sorunları

Mülteci ve sığınmacılar göç ettikten sonra yeni bir ülkeye geldiklerinde yaşadıkları en temel sorunlardan biri de kalacak yer sıkıntısıdır. Barınma sıkıntısı

mülteci ve sığınmacıların ekonomik durumu ile paralellik gösterir. Mülteci ve sığınmacılar çoğu defa yüz yüze geldikleri barınma problemi ile baş edebilmek için beraber yaşamakta ve asgari ücretli, hijyenik olmayan ortamlardaki kötü durumda olan barınaklarda, henüz bitmemiş inşaat ortamlarında, harabelerde hayatlarını devam ettirmek mecburiyetinde kalmaktadırlar (Hayriye Döner akt. Buz, 2004). Mülteci ve sığınmacıların barınma sorununu giderdikleri en temel yerlerden biri de sığınma kamplarıdır. Bu kamplar kişilere barınak sağlamakla beraber, her türlü güvenlikten yoksun mekânlardır. Buralarda öncelikle ahlaki güvenlik, can güvenliği ve gıda güvenliği risk altındadır (İnsani Yardım Vakfı,2009).

2.1.11.3.3. Ekonomik Sorunlar

Mülteci ve sığınmacıların büyük bir çoğunluğu yaşamlarını sürdürebilmek için kötü yaşam ve çalışma koşullarının bulunduğu ikincil işgücü piyasalarında kanun dışı ve güvencesiz işgücüne dâhil olmuşlardır. Yani ucuz işgücü ve kaçak durumuna düşmüşlerdir. (Koç; Görücü; Akbıyık, 2015) Türkiye’de bulunan mülteci ve sığınmacılar çalışma izni alma konusunda haklara sahiptir. Ancak uygulamada birçok sıkıntı yaşandığı için çalışma izni alan çok az sığınmacı ve mülteci bulunmaktadır. Bu da emek sömürsünü beraberinde getirmektedir. Örneğin bir işte çalışan sığınmacı işte kazandığı parayı alamadığı takdirde şikâyet etme gibi bir durum da söz konusu olamamaktadır. İlticacılar çok güç şartlarda, sağlık olanaklarından yoksun da olsa çalışma hayatına girmektedirler (Kaya,2016).

2.1.11.3.4. Uyum Sorunu

Mülteci ve sığınmacıların karşılaştıkları en temel problemlerden biri olan uyum sorunu, karşılıklı olarak halledilmesi gereken, sosyal bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç alan toplumların sığınmacı / göçmen / mülteci kitleye yönelik hâl ve hareketler ve toplumsal kabulü üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, ev sahibi konumundaki toplumun kabul ve uyumu zorlaştıracak endişelere sahip oldukları saptanmıştır.(Yıldırımalp; İslamoğlu; İyem,2017). Göç eden insanlar ve göç edilen devletin yurttaşları arasındaki etkileşim, genellikle göç edenlerin öz görenek ve geleneklerini beraberinde gittikleri o ülkeye götürmelerinden kaynaklı kültürel değişim sürecini de yanında getirmektedir (Akıncı; Nergiz; Gedik,2015).

Sosyal uyum konusunda Beauvais ve Jansen'a (2002) göre altı çizilmesi gereken unsurlar şöyle sıralanmıştır (akt, Ayşe Aslı Sezgin; Yolcu,2016):

- Vatandaşlık kültürü ve ortak değerler,
- Sosyal kontrol ve sosyal düzen,
- Refah düzeyi farklılıkları ve sosyal dayanışma,
- Sosyal sermaye ve sosyal ağlar,
- Kimlik ve bölgesel aidiyetlik.

2.1.12. Dış Göç ve Eğitim

Günümüzde yaşanan kitlesel göç hareketleri beraberinde birçok sorunu da getirmektedir. Bu sorunların başında yer alan eğitim, mülteci ve sığınmacılar için ayrı bir öneme sahiptir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 22.maddesinde bulunan eğitim hakkı başlığında mülteciler, temel eğitim konusunda, "*devletlerin vatandaşlarına uyguladıkları muamelenin aynısını mültecilere de uygulanacaktır*" ifadesine yer verilmiştir. Bu madde ile eğitim ve öğretim hakkında ayırım yapılmaması ve bu haktan mülteci ve sığınmacıların da yararlanması gerektiği vurgulanmıştır. Türkiye uluslararası platformda da mülteci ve sığınmacıların eğitim hakkını gözetmiştir. Türkiye, taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinin (ESKHS) kararları çocukların eğitim hakkını teminat altına alırken, sığınmacı ya da mülteci konumunda olan ailelerin çocukları da herhangi bir ayrımcılığa tabi tutulmadan zorunlu temel eğitim hakkını koruma altına almıştır (Türkiye İltica ve Sığınma Hakkı İzleme Raporu, 2011).

Mülteci ve sığınmacıların; eğitime erişimi, eğitime devam edebilmeleri uyumları açısından önemlidir. Mülteci ve sığınmacıların gittikleri ülkenin resmi dilini öğrenmesi, niteliklerinin artması, sosyal yaşamın bütün sahalarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan özgürce davranabilmelerini sağlayacak bilgi ve beceriler edinmesi, çocukların okullaşmaları, erken yaşlardan itibaren karşılıklı ve olumlu bir diyalog içinde olmaları özetle eğitime erişim önem arz etmektedir. Eğitim ve öğretim hizmetlerinden yoksun olma, entegrasyon oranını ve beraberinde riskleri çoğaltmaktadır (Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM]), 2018).

Ülkemiz, güneyinde ve doğusunda çatışma, savaş ve istikrarsızlıkların yaşandığı Ortadoğu ve Asya devletleriyle, gelişme düzeyi ve insan hakları standartları yüksek gelişmiş Avrupa devletleri arasında geçiş pozisyonundadır. Türkiye, Avrupa Birliği devletlerine gitmeyi isteyen mülteci ve sığınmacılar için göç yolu üzerinde yer almaktadır. Özellikle son yıllarda çoğalan ekonomik ve bölgesel gücüyle ülkemiz, düzenli ve düzensiz göç hareketlerinin çekim merkezi durumuna gelmiştir. Bütün bu faktörler göz önüne alındığında göç, ülkemizin iktisadi, sosyo-kültürel ve demografik yapısını, kamu düzenini güvenliğini derinden etkilemektedir.

Türkiye, 1980 sonrası süreçte sığınmacı ve mültecilerin en çok tercih ettiği memleketlerin başında gelmektedir. Genelde Türkiye, özelde ise Balıkesir ili Akdeniz coğrafyasına açılan stratejik statüsü ile göç yolu üzerinde bulunmaktadır. Bu durumu ile Balıkesir ili en çok göçe maruz kalan şehirler arasında yer almaktadır. Bu çalışma ile Balıkesir ilinde bulunan ilköğretim kurumlarında (ilkokul ile ortaokullarda) eğitim gören sığınmacı ve mülteci çocukların karşılaştıkları eğitim problemlerini saptamayı ve çözüm yolları bulmayı amaçlamaktadır.

2.2. Alanla İlgili Çalışmalar

Kariman, 2015 ‘Türkiye’ye Göç Eden Mültecilerin Sosyal Hayata Uyum Sürecinin İncelenmesi: Isparta Örneği’ adlı tezinde Isparta il merkezinde bulunan mültecilerin sosyal hayata uyum süreci ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre mültecilerin sosyal hayata uyum süreci açısından yeterli oldukları saptanmıştır. Bayan ve erkek mülteciler arasında anlamlı farklar olmadığı, bayan mültecilerin eğitim durumlarının erkek mülteciler ile aynı ortalamada olduğu saptanmıştır.

Bozkurt, (2018) ‘Mülteci Öğrencilerin Eğitime İlişkin Öğretmen Algıları: Gaziantep Örneği’ adlı tezinde Gaziantep’te bulunan Suriyeli çocukların eğitime ilişkin öğretmen algıları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre mülteci öğrencilerin eğitimleri ile ilgili öğretmenlerin yaşadığı sorunların başında dil sorunu ve uyum sorunu gelmektedir.

Karaağaç, (2018) ‘Resmi İlköğretim Okullarına Devam Eden Mülteci Çocukların Eğitim Sorunlarının Belirlenmesi’ adlı tezinde resmi ilköğretim okullarında öğrenim gören Suriyeli mülteci çocukların eğitim sorunları incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, devlet okullarında öğrenim gören Suriyeli çocukların yaşadığı en önemli problem dildir. Dil problemi onların psiko-sosyal ve kültürel uyumlarını olumsuz etkilemekte, bu alanlardaki ihtiyaçların belirlenmesini güçleştirmekte ve Suriyeli velilerin, çocukların eğitime dahil olmasını engellemektedir.

Yıldız, (2018) ‘Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Sorunları ve Entegrasyon Süreçleri: Mersin Örneği’ adlı tezinde Suriye’den Türkiye’ye sığınma isteğiyle göç eden Suriyeli mülteci çocukların eğitim vasıtasıyla Türk toplumuna entegrasyon süreçleri üzerinde durulmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Suriyeli mülteci çocukların topluma uyum ve entegrasyonlarında eğitimin olumlu katkıları olduğu saptanmıştır. Ayrıca Suriyeli mülteci çocukların toplumsal uyum ve entegrasyonlarıyla toplumun imkanlarından yararlanmaları, Türk kültürünü tanımaları, kendilerini Türk toplumuna ait hissetmeleri, Türk diline hakimiyet ve dili etkin şekilde kullanmaları için eğitim yolunun kullanılmasının gerekli olduğu görülmüştür.

Emiroğlu, (2018) ‘Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitimi ve Sorunları’ adlı tezinde Suriyeli sığınmacı çocuklara farklı eğitim veren iki ilkokulda görev yapan yöneticileri, rehber öğretmenler, sınıf ğretmenleri, Türkçe ğreticileri, diğer veliler ve Suriyeli velilerin görüşlerine dayalı olarak sığınmacı çocukların aldıkları eğitim, eğitimin kapsamı ve eğitimlerinde yaşanan sorunları belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre her iki ilkokulda da ortak görünen sorunların; dil sorunu, yaş farkları, iletişim kopukluğu, kitap ve materyal eksikliği olduğu saptanmıştır.

Yiğit, (2015) ‘Uygulamalar ve Sorunlar Bağlamında Türkiye’de Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir Ve Nevşehir rneği)’ adlı tezinde ülkemizde bulunan sığınmacı çocuklara yönelik eğitim uygulamaları ve sorunları tespit etmek, konuya ilişkin beklenti ve çözüm nerileri belirlenmiştir. Araştırma sonucunda; ülkemizde kayıtlı olarak bulunan çocukların eğitim hakkından yararlandığı ancak eğitim sürecinde önemli sorunlar yaşadığı belirlenmiştir. Bu kapsamda dil, ırk ve inanç farklılığına bağlı gruplaşma, kültürel uyum, okula erişim, aile ilgisizliği, motivasyon eksikliği, derse ilgisizlik, ülkeden ayrı olma ve Türkçe bilmemekten dolayı başarısız olma gibi sorunlar saptanmıştır.

Kılınç, 2014 ‘Antalya’da Yaşayan Yabancı Uyruklu Aile Çocuklarının Karşılaştığı Eğitim Sorunları (Uluslararası zel Antalya Rus Okulu rneği)’ adlı tezinde Antalya’da yaşayan yabancı uyruklu aile çocuklarının karşılaştığı eğitim sorunları tespit ederek, bu sorunlara dair çözüm nerileri geliştirmektir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre, çocukların Türkçe’yi öğrenmekte zorluk çekmedikleri fakat Türkçe’yi konuşma/anlama ve okuma/yazma düzeylerinin az olduğu belirlenmiştir.

zcan, (2018) ‘okkltrllk Bağlamında Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu’ adlı tezinde Türkiye’nin Suriyelilere yönelik takip ettiği eğitim politikasının liberal çokkültürlülüğe uygun olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre Suriyeli ğrencilerin Türk okullarında yaşadığı sorunların başında Türkçe bilmemeleri gelmektedir. Diğer bir sonuca göre Türk ğretmenler Suriyeli öğrencilerde ciddi bir uyum problemi görmektedir. Uyumun önündeki en büyük engel ise dil bilmemek olduğu saptanmıştır.

Emin, (2018) ‘Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştığı Sorunlar: Ankara İli Örneği’ adlı tezinde, Türkiye’de devlet okullarında eğitim gören Suriyeli çocukların eğitime erişim durumlarını ve eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunların çözümüne ilişkin öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına uyum sürecinde yaşadığı en temel problemin dil olduğu ortaya çıkmıştır. Suriyeli öğrencilerin çoğunun anadilinin Arapça oluşu ve bu öğrencilerin Türkçeyi bilmemeleri veya sınırlı düzeyde bilmeleri eğitim sürecine uyumun önünde ciddi bir engel taşıdığı saptanmıştır.

Ergün, (2018) ‘Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Sürecindeki Toplumsal Uyum Sorunları: Burdur Örneği’ adlı tezinde Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli çocukların eğitim sürecinde yaşadıkları sorunların tespiti amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda Suriyeli çocukların toplumsal uyum sorunlarına ilişkin gerek çocuklara gerekse öğretmen görüşlerine yönelik yapılan çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda tespit edilen diğer sorunlar değerlendirilecek olursa öncelikle Suriyeli çocukların dil ve iletişim problemlerinin olduğu görülmüştür. Suriyeli çocuklar Türkçeyi iyi ya da hiç konuşamadıkları için sınıftaki diğer çocuklarla rahat iletişim kuramadıklarını, sorunlarını anlatamadıklarını ifade ederken öğretmenler ise çocukların Türkçe konusunda yeterli olmadıkları için uyum sorunu yaşadıkları ve bu durumun sınıfın akademik başarısını olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

Akdeniz, (2018) ‘Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Uyum Sorunları: Şanlıurfa Örneği’ adlı tezinde Suriye’de iç çatışmaların başladığı 2011 yılından bu yana yaşamını sürdüren Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunları ile Türk öğrencilerin mültecileri kabullenme düzeyleri araştırılmış olup cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda mülteci öğrencilerin başat sorununun dil olduğu belirtilmiştir. Mültecilerin dil sorunu çözülmeden diğer sorunlar ile ilgili kendilerine ulaşamadığı dolayısıyla hepsinden önce mültecilerin Türkçeyi etkili ve verimli bir şekilde kullanmalarının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Katılımcılar mülteci öğrencilerin Türk okullarında Türk öğrencilerle birlikte örgün eğitime dahil edilmeden önce ön kurslarla mülteci öğrencilerin dil sorunları kesinlikle çözülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Beyhan, (2018) ‘Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi Kapsamında Geçici Eğitim Merkezlerinde Görev Yapan Dil Öğreticilerinin Dil Öğretirken Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri’ adlı tezinde geçici eğitim merkezlerinde Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim veren dil öğreticilerinin karşılaştıkları sorunları tespit edip bu sorunlara çözüm önerileri getirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda geçici eğitim merkezlerinde görev yapan dil öğreticilerinin karşılaştıkları sorunların genel olarak; dilin fonetik yapısından kaynaklandığı, öğrencinin Suriye’de almış olduğu Türk eğitim sistemiyle özdeşleştirmeye çalıştığı, öğrencilerindeki hazırbulunuşluluğun ve duyuşsal boyutun farklı olması ve materyal eksikliklerinin bulunması dil öğreticilerinin karşılaştığı sorunlar olarak görülmüştür.

Çelik, (2018) ‘Türkiye’deki Suriyeli Çocuklara Yönelik Uygulanan Eğitim Politikalarının İncelenmesi: Tespitler, Sorunlar ve Öneriler’ adlı tezinde Türkiye’de bulunan 5-17 yaş grubu zorunlu eğitim çağındaki Suriyeli mülteci çocuklara yönelik olarak ülkemizde uygulanan eğitim politikalarının incelenmesi, sorunların tespit edilmesi ve tespit edilen sorunlara yönelik öneriler getirilmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda Suriyeli mülteci çocukların Türkiye’de aldığı eğitim, Türk eğitim sistemi genelinden bağımsız düşünülemediği için, Türkiye’de eğitim alan tüm yabancı çocuklara sunulan eğitim hizmetlerinin iyileştirmesine yönelik önerilerin yanı sıra hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik öneriler sunulmuştur.

Çakmak, (2018) ‘Okul Yöneticilerinin Gözüyle Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Kilis Örneği)’ adlı tezinde Kilis ilinde Suriyeli öğrencilere eğitim veren okulların müdürlerinin yönetsel anlamda yaşadıkları sorunların tespiti ve çözüm önerileri sunulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgulara göre okul müdürleri görev yaptıkları okullarda başta dil ve iletişim problemleri, Suriyeli öğrenci sayıları, kayıt alanı, veliler arası uyum, Suriyeli öğrencilerin okul kültürüne uyumları, disiplin ve davranış konularında sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Dil konusunun çözümü için kursların daha aktif hale getirilmesinin, Türkçe ders saati sayısının arttırılmasının faydalı olacağı vurgulanmıştır.

Saklan, (2018) ‘Türkiye’deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocukların Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme’ adlı tezinde Suriyeli öğrencilerin karşılaştıkları

eğitsel güçlükleri öğrenci ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlemek ve bu güçlüklerin aşılmasına dönük yürütülen eğitim politikalarını incelemek, Suriyeli öğrencilerin eğitimlerine ilişkin mevcut sorunlara çözüm bulmak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde dil, okul iklimine ve eğitim süreçlerine uyum, önyargı ve ayrımcı davranışlar, disiplin, ekonomik etmenler ile ilgili çeşitli güçlükler yaşadıkları saptanmıştır.

Tosun, A; Yorulmaz, A; Tekin, İ; Yıldız, K. (2018). ‘Mülteci Öğrencilerin Eğitim Sorunları, Eğitim ve Din Eğitiminden Beklentileri: Eskişehir Örneği’ adlı makalede, Eskişehir’de yaşamakta olan yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye’de eğitim süreçlerinde karşılaştıkları sorunları ve bunların çözüm yollarını, onların eğitim ve din eğitiminden beklentilerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen ve öğrencilerden elde edilen verilere göre yabancı uyruklu öğrencilerin önemli bir kısmının Türkçeyi bilmediği, bir kısmının Türkçeyi bilmekle birlikte akademik düzeyde yeterince kullanamadığı, çok az bir kısmının Türkçeyi rahatlıkla kullanabildiği görülmüştür. Mülteci öğrencilere Türk eğitim sistemine dahil edilmeden önce, okulda yürütülen dersleri takip edebilecekleri düzeyde dil eğitimi verilmesi gerektiği saptanmıştır.

Başar, M; Akan, D; Çiftçi, M. (2018) ‘Mülteci Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Öğrenme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar’ adlı makalede, mülteci olarak Türkiye’de bulunan kamp dışında yaşayan, bulunduğu yerleşim birimindeki okullara devam eden öğrencilerin öğrenme sürecinde karşılaştıkları sorunları ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, mülteci öğrencilerin öğrenme öğretme sürecinde dil bilmemelerinden dolayı gerek öğretmenin söylemlerini anlayamaması gerekse kavramları anlayamaması mülteci öğrencilerin kendilerini öğrenme öğretme ortamından soyutladıkları ve etkinliklere katılmayarak yetersizlik sergiledikleri tespit edilmiştir. Ayrıca mülteci öğrencilerin, iletişim, algı operasyonu, mevzuattan kaynaklanan sorunlar, yaşamış oldukları savaş travması ve veli desteğinin yetersizliğinin öğrenme öğretme sürecinde sınıf yönetiminde sorun yaşamasına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güngör, F; Şenel, E.A. (2018) ‘Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim – Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri’ adlı makalede, Eskişehir ili ilkokullarında öğrenim gören öğrencilerin eğitim-öğretimde

yaşanan sorunları ve sorunlara yönelik çözüm önerilerini öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretimlerinde yaşadıkları sorunlar ana temasında, dil ve kültür farklılığı, temel dil becerileri, anlama, ifade etme ve yorum yapma, program gerisinde kalma ve akademik başarısızlık alt temaları belirlenmiştir. Elde edilen verilerden hareketle öğrencilerin, öğretmenini, arkadaşlarını ve çevresindekileri anlamadıkları, iletişim kuramadıkları, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edemedikleri ve derslere katılamadıkları, bu bağlamda akranlarına nazaran daha düşük bir akademik başarıya sahip oldukları ya da çoğunlukla öğrencilerin başarısız oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Şimşir, Z; Dilmaç, B. (2018) ‘Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okullarda Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri’ adlı makalede, yabancı uyruklu öğrencilerin Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilkokullarda ve ortaokullarda eğitim görmesinin Suriyeli öğrenciler ve Türk öğrenciler açısından doğurduğu sorunların öğretmen görüşlerine göre ele alınması ve bu sorunlara öğretmenlerin getirdiği çözüm önerilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştığı başlıca dil ve iletişim sorunları; Türkçeyi anlamama, Türk arkadaşları ile iletişim kuramama ve öğretmenlerin aile ile iletişim kuramamasıdır. Ayrıca yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar; dersi anlayamama, okuma-yazma sorunu, ödev yapmama, derse ilgisizlik ve müfredat farkı olarak saptanmıştır.

Özer, Y.Y; Komsuoğlu A; Ateşok, Z.Ö. (2016) ‘Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri’ adlı makalede, Türkiye’de Suriyeli mülteci çocukların eğitimi ile ilgili temel sorun alanlarını ortaya koymayı ve çözüme yönelik öneriler sunmayı amaçlamıştır.

3.YÖNTEM

Araştırmanın uygulanmasında takip edilen yöntem (araştırma modeli), araştırmada çalışılan denekler, veri toplama araçlarının özellikleri, uygulanması, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesinde edilmesinde kullanılan teknikler bu bölümde açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma modeli; araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli şartların düzenlenmesidir(Selltiz; Johada; Deutsch; Cook 1959; Akt: Karasar). Sözü edilen şartların düzenlenmesinde bazı yaklaşımdan söz edilmektedir. Bunlar nitel ve nicel yöntemler olmak üzere iki ana yaklaşımdır.

Nitel araştırma kişilerin yaşam tarzlarını, hikâyelerini, hâl ve hareketlerini, örgütsel yapılarını ve toplumsal değişmeyi anlamaya yönelik bilgi üretme süreçlerinden biridir (Strauss; Corbin, 1990). İstatiksel veri analizine dayalı nicel araştırmanın tersine nitel araştırma, kişilerin olaylara ne tür anlam yükledikleri, başka bir ifadeyle olayları nasıl niteledikleri sorusuna yanıt aramaktadır (Dey, 1993).

Nicel yöntem, önceden belirlenen araçlarla veri toplayarak elde edilen bulguların sayısal değerlerle ifade edilmesi ve ölçülebilmesidir. Çalışmaya bilgiyi geliştirmek için; sebep ve sonuç ilişkileri, hipotez ve araştırma problemlerinin tespit edilmesi, gözlem ve ölçme araçlarının kullanılması gibi alt boyutları içerir (Creswell, 2002).

Araştırmacı yapacağı araştırmanın amacını belirledikten sonra amacına uygun çalışma modelini belirler.

Bu araştırmanın amacı Balıkesir de yaşayan mülteci ve sığınmacı öğrencilerin eğitimlerinin nasıl yapıldığını, eğitim programlarının uygunluğunu, öğretmenlerin yeterliliğini, eğitim döneminde karşılaşılan sorunların tespitini ve bu konudaki beklentileri saptamaktır. Bu çalışmada tarama modeli kullanılmış olup, anket verileri betimsel istatistik yöntemiyle çözümlenmiştir. Tarama deseni, bir evren içinden bir örneklem üzerinde yapılan çalışmalar yoluyla evren genelindeki eğitim, tutum veya

görüşlerin, nicel veya nümerik olarak betimlenmesini sağlar. Araştırmacı, örneklemden elde edilen evren hakkında çıkarımlarda bulunur (Creswell, 2016).

Tarama araştırmalarının amacı genellikle araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmaktır. Bu amaca yönelik olarak tarama araştırmalarında genellikle geniş bir kitleden araştırmacı tarafından belirlenen, cevap seçenekleri kullanarak bilgi toplanır (Büyüköztürk, 2012). Tarama araştırmasının önemli bir avantajı, oldukça çok bireyden oluşan örneklemden elde edilen bilgiyi bize sunmasıdır (Büyüköztürk, 2012). Araştırmada alan yazında yer alan çalışmalarda bulunan anket formları incelenip geliştirilerek 64 soruluk anket formu hazırlanmış ve uygulaması yapılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Balıkesir ilinde yaşayan ve ilkokul veya ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocuklar, örneklemini ise Balıkesir merkez ilçelerinde bulunan 20 ilkokul – ortaokulda 2016-2017 eğitim-öğretim yılında öğretim gören 227 öğrenci oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Araştırmacı tarafından 75 soruluk anket formu hazırlanmıştır. Bu form hazırlanırken daha önce yapılmış tez ve makalelerde kullanılan anketler incelenmiş buralardan uygun sorular araştırmanın kapsamına göre yeniden düzenlenerek anket sorusu olarak alınmıştır. Anket sorularının bazıları Balıkesir'in özelliğine bağlı olarak doğrudan hazırlanırken bazı sorular diğer testlerden derlenerek hazırlanmıştır. Konunun kapsam geçerliliği ve sorunların uygunluğu Balıkesir Üniversitesi'nde bulunan Eğitim Bilimleri alanlarında ders veren öğretim üyelerine danışılarak sorulara son şekli verilmiştir. Hazırlanan 75 soruluk anket formunda bazı soruların birbiri ile aynı anlama geldiği ve ölçme değerinin düşük olduğu Eğitim Bilimleri öğretim üyeleri tarafından tespit edildiğinden 9 soru anket formundan çıkarılmıştır. Hazırlanan 5'li likert tipindeki anket formu uygulanırken öğrencilerin Türkçeyi iyi bilmediklerinden dolayı anlaşılamayacağı düşünülerek okuldaki dil bilen öğrenciler rehber öğretmenler eşliğinde anketler uygulandı. Tutum ve başarı anketine ait

ifadelerin aritmetik ortalama değerleri 0-5 arasında kabul edilerek, bu değerler sifıra yaklaşıkça olumsuz 5'e yaklaşıkça olumlu değer olarak kabul edilmiştir.

3..4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 16.0 yazılımı kullanılmıştır. Öğrencilerin demografik bilgileri frekans ve yüzde tabloları ile; anketteki ifadeler betimsel istatistik tablosu ile gösterilmiştir. Ölçek puanları normal dağılım gösterdiğinden iki gruplu demografik değişkenlere (örneğin cinsiyete) göre karşılaştırılmasında ikili gruplarda bağımsız iki örneklem t testinden; ikiden fazla gruplu (örneğin yaş grupları) demografik değişkenlere göre karşılaştırmalarda ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın alt problemlerine göre toplanmış olan verilerin analizleri neticesinde elde edilen bulgular sunulmuştur.

4.1. Mülteci ve Sığınmacı Öğrencilerine İlişkin Demografik Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 1’de öğrencilerin cinsiyetlerine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	95	41,9
Erkek	132	58,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin %41,9’u kız, %58,1’i erkektir. Bu durumun çalışmaya katılımda erkek öğrencilerin daha gönüllü olduğu kızların ise daha çekingen olarak davrandığı şeklinde yorumlanmalıdır.

Çizelge 2’de öğrencilerin yaş gruplarına göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 2. Öğrencilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Grupları	N	%
5-7 yaş	24	10,6
8-10 yaş	68	30,0
11-13 yaş	80	35,2
14-17 yaş	55	24,2

Öğrencilerin %10,6’sı 5-7 yaş, %30’u 8-10 yaş, %35,2’si 11-13 yaş, %24,2’si 14-17 yaş grubundadır. Gruplar arasında 11-13 yaş aralığında yığılma görülmektedir.

Çizelge 3'te öğrencilerin okuduğu sınıfa göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 3. Öğrencilerin Okuduğu Sınıfa Göre Dağılımı

Sınıfı	N	%
1. sınıf	31	13,7
2. sınıf	20	8,8
3. sınıf	23	10,1
4. sınıf	22	9,7
5. sınıf	47	20,7
6. sınıf	27	11,9
7. sınıf	32	14,1
8. sınıf	25	11,0

Öğrencilerin %13,7'si 1. sınıfta, %8,8'i 2. sınıfta, %10,1'i 3. sınıfta, %9,7'si 4. sınıfta, %20,7'si 5. sınıfta, %11,9'u 6. sınıfta, %14,1'i 7. sınıfta, %11'i 8. sınıfta, öğrenim görmektedir.

Çizelge 4'te öğrencilerin doğduğu şehre göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 4. Öğrencilerin Doğduğu Şehre Göre Dağılımı

Doğduğu Şehir	N	%
Şam	9	4,0
Kabil	9	4,0
Tahran	30	13,2
Bağdat	114	50,2
Diğer	65	28,6

Öğrencilerin %4'ü Şam'da, %4'ü Kabil'de, %13,2'si Tahran'da, %50,2'si Bağdat'ta, %28,6'sı diğer kentlerde dünyaya gelmiştir. Çizelge 4'e göre öğrencilerin %50,2 gibi bir çoğunluğu Irak kökenlidir. Diğer gruba giren öğrenciler ise Riyad (S.Arabistan), Şiraz (İran), Behsoud (Afganistan), Somali, Astana, Selahaddin (Irak), İsfahan (İran), Sudan, Tebriz (İran) gibi kentlerden gelen öğrencilerdir. Bu vaziyet Balıkesir'de yaşayan mültecilerin farklı ve değişik devletlerden gelmiş olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır.

Çizelge 5'te öğrencilerin geldiği ülkeye göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 5. Öğrencilerin Geldiği Ülkeye Göre Dağılımı

Geldiği Ülke	N	%
Suriye	17	7,5
Afganistan	13	5,7
İran	42	18,5
Irak	131	57,7
Diğer	24	10,6

Öğrencilerin %7,5'i Suriye'den, %5,7'si Afganistan'dan, %18,5'i İran'dan, %57,7'si Irak'tan, %10,6'sı diğer ülkelere gelmiştir. Diğer gruba giren öğrenciler ise Sudan, Somali, Almanya, Kırgızistan, Romanya, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri, Pakistan gibi ülkelere gelen öğrencilerden oluşmaktadır.

Çizelge 6’da öğrencilerin Balıkesir’de yaşama süresine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 6. Öğrencilerin Balıkesir’de Yaşama Süresine Göre Dağılımı

Balıkesir’de Yaşama Süresi	N	%
1-2 yıl	87	38,3
3-4 yıl	114	50,2
5-6 yıl	16	7,0
7 yıl ve üstü	10	4,4

Öğrencilerin%38,3’ünün Balıkesir’de yaşama süresi 1-2 yıl, %50,2’sinin 2-4 yıl, %7’sinin 5-6 yıl, %4,4’ünün 7 yıl ve üstüdür.

Çizelge 7’de öğrencilerin evinde konuşulan dile göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 7. Öğrencilerin Evinde Konuşulan Dile Göre Dağılımı

Evde Konuşulan Dil	N	%
Arapça	143	63,0
Farsça	54	23,8
Diğer	30	13,2

Öğrencilerin%63’ünün evinde Arapça dili, %23,8’inin evinde Farsça dili, %13,2’sinin evinde diğer diller konuşulmaktadır. Diğer gruba giren öğrenciler ise, Türkmençe, İngilizce, Tatarca, Almanca, Özbekçe, Azeri Türkçesi gibi diller konuşmaktadır.

Çizelge 8’de öğrencilerin Türkçe dışında konuştuğu dile göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 8. Öğrencilerin Türkçe Dışında Konuştuğu Dile Göre Dağılımı

Türkçe Dışında Konuştuğu Dil	N	%
Arapça	139	61,2
Farsça	57	25,1
Diğer	31	13,7

Öğrencilerin %61,2’si Türkçe dışında Arapça, %25,1’i Farsça, %13,7’si diğer dilleri konuşmaktadır. Diğer gruba giren öğrenciler Kürtçe, İngilizce, Kırgızca, Türkmençe, Tatarca, Almanca, Özbekçe gibi diller konuşmaktadır.

Çizelge 9’da öğrencilerin kardeş sayısına göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 9. Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

Kardeş Sayısı	N	%
2 kardeş	82	36,1
3 kardeş	39	17,2
4 kardeş	48	21,1
5 kardeş	36	15,9
6 ve üstü	22	9,7

Öğrencilerin %36,1’i 2 kardeş, %17,2’si 3 kardeş, %21,1’i 4 kardeş, %15,9’u 5 kardeş, %9,7’si 6 ve üstü kardeştir.

Çizelge 10’da öğrencilerin anne mesleğine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 10. Öğrencilerin Anne Mesleğine Göre Dağılımı

Anne Mesleği	N	%
Ev hanımı	195	85,9
Öğretmen	18	7,9
Diğer	14	6,2

Öğrencilerin %85,9’unun annesi ev hanımı, %7,9’unun öğretmen, %6,2’sinin annesi diğer meslek sahibidir. Diğer meslek grupları arasında psikolog, bilgisayar mühendisi, terzi, hemşire, memur, işçi gibi meslekler yer almaktadır.

Çizelge 11’de öğrencilerin baba mesleğine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 11. Öğrencilerin Baba Mesleğine Göre Dağılımı

Baba Mesleği	N	%
İşçi	55	24,2
İşi yok	80	35,2
Diğer	92	40,5

Öğrencilerin %24,2’sinin babası işçi, %35,2’sinin işi yok, %40,5’inin babası diğer meslek sahibidir. Diğer meslek grupları arasında, memur, esnaf, öğretmen, polis, terzi, mühendis, tamirci, bilgisayar mühendisi, doktor, reklamcı, benzin üreticisi, avukat, marangoz, ekonomist, bekçi, sağlık memuru gibi meslekler yer almaktadır.

Çizelge 12’de öğrencilerin anne öğrenim düzeyine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 12. Öğrencilerin Anne Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı

Anne Öğrenim Düzeyi	N	%
Okur-yazar değil	39	17,2
İlkokul	38	16,7
Ortaokul	35	15,4
Lise	29	12,8
Üniversite	66	29,1
Lisansüstü	20	8,8

Öğrencilerin %17,2’sinin annesi okur-yazar değil, %16,7’sinin annesi ilkokul mezunu, %15,4’ünün annesi, ortaokul, %12,8’inin annesi lise, %29,1’inin annesi üniversite, %8,8’inin annesi lisansüstü mezunudur.

Çizelge 13’te öğrencilerin baba öğrenim düzeyine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 13. Öğrencilerin Baba Öğrenim Düzeyine Göre Dağılımı

Baba Öğrenim Düzeyi	N	%
Okur-yazar değil	28	12,3
İlkokul	25	11,0
Ortaokul	36	15,9
Lise	41	18,1
Üniversite	70	30,8
Lisansüstü	27	11,9

Öğrencilerin %12,3'ünün babası okur-yazar değil, %11'inin babası ilkokul mezunu, %15,9'unun babası, ortaokul, %18,1'inin babası lise, %30,8'inin babası üniversite, %11,9'unun babası lisansüstü mezunudur.

Çizelge 14'te ailenin aylık toplam gelirine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 14. Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Dağılımı

Ailenin Aylık Toplam Geliri	N	%
500TL ve altı	81	35,7
501-1000TL	59	26,0
1001-1500TL	59	26,0
1501-2000TL	28	12,3

Öğrencilerin %35,7'sinin ailesinin aylık toplam geliri 500TL ve altı, %26'sının 501-1000TL, %26'sının 1001-1500TL, %12,3'ünün 1501-2000TL'dir.

Çizelge 15'te öğrencilerin evinde kimlerle yaşadığına göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 15. Öğrencilerin Evinde Kimlerle Yaşadığına Göre Dağılımı

Evinde Birlikte Yaşadıkları	N	%
Ailesiyle	200	88,1
Dede, ninesi, akrabasıyla	27	11,9

Öğrencilerin %88,1'i evinde ailesiyle birlikte, %11,9'u dedesi, ninesi, akrabasıyla birlikte yaşamaktadır.

Çizelge 16’da ailede kaç kişi yaşadığına göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 16. Ailede Yaşayan Kişi Sayısına Göre Dağılım

Ailede Yaşayan Kişi Sayısı	N	%
3-4 kişi	83	36,6
5-6 kişi	89	39,2
7-8 kişi	36	15,9
9 ve üstü	19	8,4

Öğrencilerin %36,6’sının ailesinde 3-4 kişi, %39,2’sinin ailesinde 5-6 kişi, %15,9’unun ailesinde 7-8 kişi, %8,4’ünün ailesinde 9 kişi ve üstü yaşamaktadır.

Çizelge 17’de ailenin göç etme nedenine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 17. Ailenin Göç etme Nedenine Göre Dağılımı

Ailenin Göç Etme Nedeni	N	%
Savaş	160	70,5
Terör	18	7,9
Eğitim	4	1,8
Ailevi nedenler	7	3,1
Sosyal nedenler	14	6,2
Siyasi nedenler	9	4,0
Diğer	15	6,6

Öğrencilerin %70,5’inin ailesinin göç nedeni savaş, %7,9’unun terör, %1,8’inin eğitim, %3,1’inin ailevi nedenler, %6,2’sinin sosyal nedenler, %4’ünün

siyasi nedenler, %6,6'sının ailesinin göç etmesi diğer nedenlerdir. Bilhassa Irak'tan göç edenlerin tamamı ülkedeki savaş ve terör hadiseleri sebebiyle göç ettiğini ifade etmektedir.

Çizelge 18'de gelecekte nerede yaşamak istediğine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 18. Gelecekte Nerede Yaşamak İstediyine Göre Dağılım

Gelecekte Nerede Yaşamak İstiyor?	n	%
Balıkesir'de	110	48,5
Ülkesinde	27	11,9
Yurtdışında	61	26,9
Diğer	29	12,9

Öğrencilerin %48,5'i gelecekte Balıkesir'de, %11,9'u ülkesinde, %26,9'u yurtdışında, %12,9'u diğer yerlerde yaşamak istemektedir.

Çizelge 19'da Türkiye'yi seçme nedenlerine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 19. Türkiye'yi Seçme Nedenine Göre Dağılım

Türkiye'yi Seçme Nedeni	N	%
Bulunduğu bölgeye yakın olması	67	29,5
Yaşam koşullarının daha iyi olması	57	25,1
Ulaşım kolaylığı	7	3,1
Dini nedenlerden dolayı	18	7,9
Türkiye'de tanıdıkları/akrabaları olduğu için	34	15,0
Diğer	44	19,4

Öğrencilerin %29,5'i bulunduğu bölgeye yakın olduğu için, %25,1'i yaşam koşullarının daha iyi olması, %3,1'i ulaşım kolaylığı, %7,9'u dini nedenlerden dolayı, %15'i Türkiye'de tanıdıkları/akrabaları olduğu için, %19,4'ü diğer nedenlerle Türkiye'yi tercih etmiştir. Türkiye'nin Orta Doğu devletleri içinde huzurlu ve gelişmiş bir ülke olması demokratik bir yönetime sahip olması bu vaziyetin sebebi olarak gösterilmektedir.

Çizelge 20'de Balıkesir'i kendi isteğiyle tercih etme durumuna göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 20. Balıkesir'i Kendi İsteğiyle Tercih Etme Durumuna Göre Dağılım

Balıkesir'i Kendi İsteğiyle Tercih Etme	N	%
Evet	155	68,3
Hayır	72	31,7

Öğrencilerin %68,3'ü Balıkesir'i kendi isteğiyle tercih etmiştir.

Çizelge 21'de sosyal yardım alma kaynağına göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 21. Sosyal Yardım Kaynağına Göre Dağılım

Sosyal Yardım Kaynağı	N	%
Özel şahıs	43	18,9
Sosyal yardım kurumu	82	36,1
Devlet	74	32,6
Dernek-Vakıf	2	0,9
Diğer	26	11,5

Öğrencilerin %18,9'u özel şahıslardan, %36,1'i sosyal yardım kurumundan, %32,6'sı devletten, %0,9'u dernek-vakıftan, %11,5'i diğer kaynaklardan sosyal yardım almaktadır.

Çizelge 22’de sosyal yardım alma şekline göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 22. Sosyal Yardım Alma Şekline Göre Dağılım

Sosyal Yardım Alma Şekli	N	%
Para	151	66,5
Gıda	48	21,1
Kıyafet	10	4,4
Eşya	6	2,6
Diğer	12	5,3

Öğrencilerin %66,5’i para, %21,1’i gıda, %4,4’ü kıyafet, %2,6’sı eşya, %5,3’ü diğer şekillerde sosyal yardım almaktadır.

Çizelge 23’te okul dışındaki zamanlarında nerede ve ne yaptığına göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 23. Okul Dışındaki Zamanlarında Nerede ve Ne Yaptığına Göre Dağılım

Okul Dışındaki Zamanlarda Nerede ve Ne Yapıyor?	N	%
Evde	169	74,4
Çarşıda	2	0,9
Çalışıyor	10	4,4
Arkadaşlarıyla	15	6,6
Sporda	18	7,9
Kursta	13	5,7

Öğrencilerin %74,4’ü okul dışındaki zamanlarda evde, %0,9’u çarşıda, %4,4’ü çalışıyor, %6,6’sı arkadaşlarıyla, %7,9’u sporda, %5,7’si kurstadır.

Çizelge 24'te hep Türkiye'de yaşama isteğine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir.

Çizelge 24. Hep Türkiye'de Yaşama İsteğine Göre Dağılım

Hep Türkiye'de Yaşama İsteği	N	%
Evet	142	62,6
Hayır	85	37,4

Öğrencilerin %62,6'sı hep Türkiye'de yaşamak istemektedir.

4.2.Tutum Anketine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 25'te tutum anketinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapmalarından oluşan betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Çizelge 25. Tutum Anketi İfadelerinin Betimsel İstatistikleri

İfadeler	\bar{X}	SS
1.Göçle gelen ailelerin çocuklarının okula uyum konusunda sorun yaşadığını düşünüyorum.	3,70	1,42
2.Kendimi okulda mutlu hissediyorum.	4,25	0,96
3.Ailemizin göç etmesi eğitimimizi olumsuz etkiledi.	3,45	1,52
4.Okulumda arkadaşlarımla uyumluyum.	3,92	1,16
5.Okulumuzdaki sıkı disiplinden hoşlanmıyorum.	2,50	1,33
6.Okul kurallarına uyum sağlamakta sıkıntı çekiyorum.	2,33	1,34
7.Okulda zaman zaman arkadaşlarım tarafından fiziki şiddete maruz kalıyorum.	2,15	1,25
8.Okulda zaman zaman arkadaşlarım tarafından psikolojik şiddete maruz kalıyorum.	2,08	1,30
9.Okulda öğretmenler tarafından zaman zaman şiddete maruz kalıyorum.	1,74	1,12
10.Öğretmenlerle iletişim kurmada sıkıntı çekmiyorum.	2,53	1,43
11.Okulda arkadaş sıkıntısı çekmiyorum.	2,26	1,38
12.Okulda iletişim sıkıntısı çekmiyorum.	2,72	1,50
13.Arkadaşlarım beni dışladığını düşünmüyorum.	2,26	1,39
14.Balıkesir halkının bizden haberi olduğunu düşünüyorum.	3,52	1,28
15.Balıkesir halkı bizi istemiyor.	2,08	1,23
16.Toplumun bana yabancı gözüyle baktığını düşünüyorum.	2,93	1,30
17.Türkiye'deki eğitim ortamının bizim ülkemizden daha iyi olduğunu düşünüyorum.	3,84	1,26
18.Okuldaki öğretmenlerimin beni sevdiğini düşünüyorum.	4,34	0,96
19.Arkadaşlarımla beni sevdiğini düşünüyorum.	4,19	1,01
20.Okulda kendimi güvende hissediyorum.	4,29	0,99

21.Okulda zaman zaman mezhepsel çatışmalar yaşıyoruz.	2,20	1,36
22.Kendimi okulun bir parçası hissediyorum.	4,09	0,99

Tutum anketinde en yüksek puana sahip ifadeler sırasıyla “18. Okuldaki öğretmenlerimin beni sevdiğini düşünüyorum” (4,34±0,96), “20. Okulda kendimi güvende hissediyorum” (4,29±0,99), “2. Kendimi okulda mutlu hissediyorum” (4,25±0,96) ve “19. Arkadaşlarımın beni sevdiğini düşünüyorum” (4,19±1,01) olarak tespit edilmiştir. Tutum ölçeğinde en düşük puana sahip ifadeler “9. Okulda öğretmenler tarafından zaman zaman şiddete maruz kalıyorum” (1,74±1,12), “15. Balıkesir halkı bizi istemiyor.” (2,08±1,23), “8. Okulda zaman zaman arkadaşlarım tarafından fiziki şiddete maruz kalıyorum” (2,08±1,30) olarak saptanmıştır.

4.3. Başarı Anketine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Çizelge 26’da başarı anketinde yer alan ifadelerin ortalama ve standart sapmalarından oluşan betimsel istatistiklere yer verilmiştir.

Çizelge 26. Başarı Anketi İfadelerinin Betimsel İstatistikleri

İfadeler	\bar{X}	SS
1.Okul başarısı için Türkçe konuşma gereklidir.	4,48	0,97
2.Türkçeyi yeterli derecede öğrenemedim.	3,80	1,13
3.Okulda dersleri dil bilmediğim için anlamıyorum.	3,71	1,32
4.Okul başarıyı yeterli buluyorum.	3,25	1,19
5.Matematikten hiç anlamıyorum.	2,56	1,27
6.Kompozisyon yazamıyorum.	3,59	1,33
7.Sözel derslerde daha başarılıyım.	2,41	1,38
8.Sayısal derslerde daha başarılıyım.	3,83	1,24
9.Öğretmenler konuyu çok hızlı anlatıyor.	2,54	1,37
10.Dersi anlamadığımda soracak kimsem yok.	2,72	1,52
11.Dersi anlamadığımda öğretmenler konuyu tekrar etmiyor.	2,15	1,33

12.Okuldaki derslerin bir kısmının gereksiz olduğunu düşünüyorum.	2,25	1,29
13.Okul müfredatının bana uygun olmadığını düşünüyorum.	2,68	1,27
14.Bir meslek kursuna katılmak istiyorum.	3,52	1,30
15.Teknik eğitim veren okula gitmek istiyorum.	3,68	1,38
16.Okuldaki din eğitimi yeterlidir.	3,90	1,24

Başarı anketinde en yüksek puana sahip ifadeler sırasıyla “1. Okul başarısı için Türkçe konuşma gereklidir” (4,48±0,97), “16. Okuldaki din eğitimi yeterlidir.” (3,90±1,24) ve “8. Sayısal derslerde daha başarılıyım.” (3,83±1,24) olarak tespit edilmiştir. Başarı ölçeğinde en düşük puana sahip ifadeler “11. Dersi anlamadığımda öğretmenler konuyu tekrar etmiyor.” (2,15±1,33), “12. Okuldaki derslerin bir kısmının gereksiz olduğunu düşünüyorum.” (2,25±1,29) olarak tespit edilmiştir.

4.4. Tutum Anketi Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorumlar

4.4.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında cinsiyete göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında cinsiyete göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 27’de tutum anketi puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 27. Tutum Anketi Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	P
Kız	95	3,02	0,41	-1,04	0,301
Erkek	132	3,08	0,50		

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Tutum anketi puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasında cinsiyet değişkeninin farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

4.4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında geldiği yere göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında geldiği yere göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 28’de tutum anketi puanlarının öğrencilerin geldiği yere göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 28. Tutum Anketi Puanlarının Öğrencilerin Geldiği Yere Göre Karşılaştırılması

Geldiği Yer	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-Suriye	17	2,77	0,11	4,74	0,001	B,C,D>A, E
B-Afganistan	13	3,30	0,28			
C-İran	42	3,17	0,46			
D-İrak	131	3,07	0,48			
E-Diğer	24	2,84	0,45			

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin geldiği yere göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=4,74$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Afganistan, İran ve Irak'tan gelen öğrencilerin tutum anketi puanları, Suriye ve diğer ülkelerden gelen öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir'de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında dile göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında dile göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 29'da tutum anketi puanlarının öğrencilerin Türkçe dışında konuştuğu dile göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 29. Tutum Anketi Puanlarının Öğrencilerin Türkçe Dışında Konuştuğu Dile Göre Karşılaştırılması

Türkçe Dışında Dil	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-Arapça	139	3,00	0,42	3,69	0,026	B>A,C
B-Farsça	57	3,20	0,43			
C-Diğer	31	3,06	0,64			

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin Türkçe dışında konuştuğu dile göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=3,69$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Türkçe dışında Farsça konuşan öğrencilerin tutum ölçeği puanları, Türkçe dışında Arapça ve diğer dilleri konuşan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkökul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında annenin eğitim durumuna göre fark oluşturmakta mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında annenin eğitim durumuna göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 30’de tutum anketi puanlarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 30. Tutum Anketi Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Anne Öğrenim Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-Okur-yazar değil	39	3,30	0,46	4,86	0,000	A>B,C,E, F
B-İlkokul	38	2,83	0,64			
C-Ortaokul	35	3,04	0,28			
D-Lise	29	3,10	0,44			
E-Üniversite	66	3,09	0,41			
F-Lisansüstü	20	2,87	0,29			

Tutum anketi puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=4,86$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin tutum ölçeği puanları, annesi ilkokul, ortaokul, üniversite ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında babanın eğitim durumuna göre fark oluşturmakta mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında babanın eğitim durumuna göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 31’de tutum anketi puanlarının baba öğrenim düzeyine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 31. Tutum Anketi Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Baba Öğrenim Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-Okur-yazar değil	28	3,14	0,43	6,01	0,000	A,B,E>C,D,F
B-İlkokul	25	3,37	0,68			
C-Ortaokul	36	2,93	0,40			
D-Lise	41	2,92	0,50			
E-Üniversite	70	3,14	0,34			
F-Lisansüstü	27	2,84	0,34			

Tutum anketi puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=6,01$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre babası okur-yazar olmayan, ilkokul ve üniversite düzeyinde öğrenim gören, öğrencilerin tutum ölçeği puanları, babası ortaokul, lise ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören, öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında ailenin aylık toplam gelirine göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında ailenin aylık toplam gelirine göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 32’te tutum anketi puanlarının ailenin aylık toplam gelirine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 32. Tutum Anketi Puanlarının Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Karşılaştırılması

Ailenin Aylık Toplam Geliri	N	\bar{X}	SS	F	p
A-500TL ve altı	81	3,05	0,51	1,48	0,220
B-501-1000TL	59	2,99	0,41		
C-1001-1500TL	59	3,05	0,46		
D-1501-2000TL	28	3,22	0,43		

Tutum anketi puanlarının ailenin aylık toplam gelirine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

4.4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında yaş gruplarına göre fark var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında yaş gruplarına göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 33’te tutum anketi puanlarının öğrencilerin yaş gruplarına göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 33. Tutum Anketi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Yaş Grupları	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-5-7 yaş	24	3,06	0,32	5,35	0,001	B>C,D
B-8-10 yaş	68	3,23	0,45			
C-11-13 yaş	80	3,01	0,54			
D-14-16 yaş	55	2,91	0,34			

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=5,35$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında

olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 8-10 yaş grubu öğrencilerin tutum ölçeği puanları, 11-13 yaş ve 14-16 yaş grubu öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında sınıf durumuna göre fark var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında sınıf durumuna göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 34’te tutum anketi puanlarının öğrencilerin okuduğu sınıfa göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 34. Tutum Anketi Puanlarının Okuduğu Sınıfa Göre Karşılaştırılması

Okuduğu sınıf	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-1. sınıf	31	3,20	0,51	4,36	0,000	A,C,D>B,E,F, G,H
B-2. sınıf	20	3,08	0,37			
C-3. sınıf	23	3,23	0,33			
D-4. sınıf	22	3,39	0,58			
E-5. sınıf	47	2,95	0,48			
F-6. sınıf	27	3,00	0,41			
G-7. sınıf	32	2,86	0,35			
H-8. sınıf	25	2,94	0,40			

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin okuduğu sınıfa göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=4,36$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 1, 3 ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin tutum anketi puanları, 2, 5, 6, 7, ve 8. sınıfta okuyan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkökul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında Balıkesir’de bulunma süresine göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında Balıkesir’de bulunma süresine göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 35’de tutum anketi puanlarının öğrencilerin Balıkesir’de bulunma süresine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 35. Tutum Anketi Puanlarının Balıkesir’de Bulunma Süresine Göre Karşılaştırılması

Balıkesir’de Bulunma Süresi	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-1-2 yıl	87	3,17	0,40	7,73	0,000	A,D>B,C
B-3-4 yıl	114	3,00	0,44			
C-5-6 yıl	16	2,68	0,44			
D-7-8 yıl	10	3,37	0,79			

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin Balıkesir’de bulunma süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=7,73$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 1-2 yıl ve 7-8 yıldır Balıkesir’de bulunan öğrencilerin tutum anketi puanları, 3-4 yıl ve 5-6 yıldır Balıkesir’de bulunan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.5. Başarı Ölçeği Puanlarının Demografik Özelliklere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular ve Yorumlar

4.5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında cinsiyete göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında cinsiyete göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 36’da başarı anketi puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 36. Başarı Anketi Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	P
Kız	95	3,14	0,48	-1,54	0,123
Erkek	132	3,23	0,42		

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin cinsiyetine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

4.5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında geldiği yere göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında geldiği yere göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 37’de başarı anketi puanlarının öğrencilerin geldiği yere göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 37. Başarı Anketi Puanlarının Öğrencilerin Geldiği Yere Göre Karşılaştırılması

Geldiği Yer	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-Suriye	17	3,03	0,37	2,13	0,078	
B-Afganistan	13	3,22	0,25			
C-İran	42	3,27	0,43			
D-İrak	131	3,22	0,45			
E-Diğer	24	3,00	0,51			

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin geldiği yere göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

4.5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkökul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında dile göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında dile göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 38’de başarı anketi puanlarının öğrencilerin Türkçe dışında konuştuğu dile göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 38. Başarı Anketi Puanlarının Öğrencilerin Türkçe Dışında Konuştuğu Dile Göre Karşılaştırılması

Türkçe Dışında Dil	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-Arapça	139	3,15	0,44	1,44	0,239	
B-Farsça	57	3,27	0,38			
C-Diğer	31	3,21	0,57			

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin Türkçe dışında konuştuğu dile göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

4.5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkököl ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında annenin eğitim durumuna göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında annenin eğitim durumuna göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 39’da başarı anketi puanlarının anne öğrenim düzeyine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 39. Başarı Anketi Puanlarının Anne Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Anne Öğrenim Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-Okur-yazar değil	39	3,29	0,43	1,46	0,205	
B-İlkokul	38	3,18	0,52			
C-Ortaokul	35	3,17	0,31			
D-Lise	29	3,19	0,43			
E-Üniversite	66	3,21	0,46			
F-Lisansüstü	20	2,96	0,47			

Başarı anketi puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

4.5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkököl ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında babanın eğitim durumuna göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında babanın eğitim durumuna göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır.

Çizelge 40’de başarı anketi puanlarının baba öğrenim düzeyine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 40. Başarı Anketi Puanlarının Baba Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Baba Öğrenim Düzeyi	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-Okur-yazar değil	28	3,13	0,35	5,06	0,000	B>A,C,D,E,F
B-İlkokul	25	3,55	0,59			
C-Ortaokul	36	3,07	0,33			
D-Lise	41	3,15	0,29			
E-Üniversite	70	3,23	0,47			
F-Lisansüstü	27	3,03	0,50			

Başarı anketi puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=5,06$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre babası ilkokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin başarı ölçeği puanları, babası okur-yazar olmayan, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında ailenin aylık toplam gelirine göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında ailenin aylık toplam gelirine göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 41’de başarı anketi puanlarının ailenin aylık toplam gelirine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 41. Başarı Anketi Puanlarının Ailenin Aylık Toplam Gelirine Göre Karşılaştırılması

Ailenin Aylık Toplam Geliri	N	\bar{X}	SS	F	p
A-500TL ve altı	81	3,22	0,46	0,24	0,871
B-501-1000TL	59	3,16	0,39		
C-1001-1500TL	59	3,17	0,50		
D-1501-2000TL	28	3,18	0,43		

Başarı anketi puanlarının ailenin aylık toplam gelirine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

4.5.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkokul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında yaş gruplarına göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında yaş gruplarına göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 42’te başarı anketi puanlarının öğrencilerin yaş gruplarına göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 42. Başarı Anketi Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Yaş Grupları	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-5-7 yaş	24	3,08	0,44	3,22	0,024	B>A,D
B-8-10 yaş	68	3,31	0,46			
C-11-13 yaş	80	3,19	0,47			
D-14-16 yaş	55	3,08	0,37			

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=3,22$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında

olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 8-10 yaş grubu öğrencilerin başarı anketi puanları, 5-7 yaş ve 14-16 yaş grubu öğrencilerin puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.5.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkökul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında sınıf durumuna göre fark var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında sınıf durumuna göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 43’te başarı anketi puanlarının öğrencilerin okuduğu sınıfa göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 43. Başarı Anketi Puanlarının Okuduğu Sınıfa Göre Karşılaştırılması

Okuduğu sınıf	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-1. sınıf	31	3,33	0,55	2,70	0,010	A,D>F,G,H
B-2. sınıf	20	3,17	0,44			
C-3. sınıf	23	3,25	0,31			
D-4. sınıf	22	3,45	0,58			
E-5. sınıf	47	3,16	0,40			
F-6. sınıf	27	3,10	0,37			
G-7. sınıf	32	3,10	0,40			
H-8. sınıf	25	3,00	0,39			

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin okuduğu sınıfa göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=2,70; p<0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 1. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin başarı anketi puanları, 6, 7 ve 8. sınıfta okuyan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

4.5.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Balıkesir’de yaşayan ilkökul ve ortaokula giden mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında Balıkesir’de bulunma süresine göre farklılık var mıdır?

Bu alt problemde mülteci ve sığınmacı çocukların yaşadıkları eğitim sorunlarında Balıkesir’de bulunma süresine göre farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Çizelge 44’te başarı anketi puanlarının öğrencilerin Balıkesir’de bulunma süresine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Çizelge 44. Başarı Anketi Puanlarının Balıkesir’de Bulunma Süresine Göre Karşılaştırılması

Balıkesir’de Bulunma Süresi	N	\bar{X}	SS	F	P	Anlamlı Fark
A-1-2 yıl	87	3,32	0,42	7,79	0,000	A,D>B,C
B-3-4 yıl	114	3,09	0,42			
C-5-6 yıl	16	2,97	0,35			
D-7-8 yıl	10	3,50	0,66			

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin Balıkesir’de bulunma süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=7,79$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 1-2 yıl ve 7-8 yıldır Balıkesir’de bulunan öğrencilerin başarı anketi puanları, 3-4 yıl ve 5-6 yıldır Balıkesir’de bulunan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırma kapsamında, Balıkesir ilinde yer alan ve ilkokul ve ortaokula giden çocukların eğitimde yaşadıkları sorunlar incelenmiştir. Buna göre Balıkesir ilinde bulunan 20 ilkokul-ortaokulda toplam 227 mülteci ve sığınmacı öğrenciye ölçek uygulanmıştır. Bu ölçekte elde edilen bulgulara dayanarak aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkündür:

Balıkesir, bulunduğu konum itibarıyla göç güzergâhı üzerinde yer almaktadır. Balıkesir iline göç eden sığınmacı ve mültecilerin çoğunluğu Türkiye'ye komşu olan ülkelerden yaşanmaktadır. Irak, İran ve Suriye gibi Orta Doğu'da yer alan ülkeler bunların başında gelmektedir. Bunu Afganistan, Pakistan ve Somali izlemektedir. Mülteci ve sığınmacıların göç etme sebeplerinin başında çatışma, terör ve savaş olayları gelmektedir. Bunu sırasıyla ailevi nedenler, sosyal nedenler ve siyasi nedenler izlemektedir. Mülteci ve sığınmacı öğrencilerin öğrenim gördükleri okullar Balıkesir il merkezinde yer alan fiziki koşulları iyi olan okullardır.

Mülteci ve sığınmacıların Balıkesir'de yaşama süresi göre 2-4 yıl arasında değişmektedir. Mülteci ve sığınmacı öğrencilere yöneltilen "Gelecekte nerede yaşamak istiyorsunuz?" sorusuna dair bulgular incelendiğinde öğrencilerin %48,5 Balıkesir'de yaşamak istediği görülmüştür. Bu durum Balıkesir'in sosyal ve ekonomik koşullarının iyi olması şeklinde yorumlanabilir. Mülteci ve sığınmacıların %26,9 ise yurtdışında yaşamak istediğini belirtmiştir. Balıkesir, konumu itibarıyla Avrupa ülkelerine yakın olması bu ili tercih etmelerine sebep olduğu anlaşılmaktadır.

Mülteci ve sığınmacılara yöneltilen "Türkiye'yi seçme nedeniniz nedir?" sorusuna ait bulgular incelendiğinde öğrencilerin %29,5'i bulunduğu bölgeye yakın olduğu için tercih ettiğini belirtmiştir. Bunu %25,1 yaşam koşullarının daha iyi olması sebebiyle tercih edildiği ifade edilmiştir.

Tutum anketine ait bulgular incelendiğinde öğrencilerin okuldaki öğretmenlerin kendilerini sevdiklerini ifade etmişlerdir. Diğer verilen bir cevapta okulda kendilerini mutlu ve güvende hissettiklerini ifade etmişlerdir. Başarı anketine dair bulgular incelendiğinde "Okul başarısı için Türkçe konuşmak gereklidir"

sorusu en yüksek puana sahip ifade olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda öğrencilerin eğitimde yaşadıkları sorunların başında dil problemi gelmektedir. Öğrenciler Türkçeyi tam anlamıyla bilmedikleri için sözel derslerde başarı sağlayamadıkları ve kompozisyon yazamadıkları görülmektedir. Bu karşılık sayısal derslerde daha başarılı oldukları görülmüştür. Ancak okul başarılarında Türkçe yeterli olmaz iken normal hayatlarında iletişim kuracak kadar Türkçe bildikleri tespit edilmiştir. Buz (2002)'un çalışması da bu sonucu desteklemektedir. Buz, ülkemizdeki sığınmacıların farklı toplumda yaşadıkları problemlerin neler olduğunu öğrenmek gayesiyle yaptığı çalışmada, söz konusu çocukların okulda karşılaştıkları problemleri; dil bilememeleri sebebiyle anlayamadıklarını tespit etmiştir.

Öğrenciler kendilerini eğitim konusunda başarılı bulduklarını ve öğretmenlerinin anlamadıkları konuyu tekrar ettiğini, bir konuyu anlamadıklarında ise soracak birinin olduğunu belirtmişlerdir. Oysa Tanrikulu (2017)'nin Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri adlı çalışmasında Türkçe bilmeyen veya az bilen çocuklar eğitimde güçlük yaşamaları nedeniyle eğitim hayatını yarıda bıraktıklarını tespit etmiştir. Bu yüzden yeterli derecede dil öğrenemedikleri için gerek sosyal hayatta gerekse eğitim hayatında sorunlarla karşılaşacağını savunmaktadır. Öğrencilerin eğitimleri göç sebebiyle olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu sonucu UNICEF'in 2012 yılında hazırladığı raporda desteklemektedir. UNICEF yayımladığı raporda “*Suriyeli çocuklar göç ettikleri ülkenin dilini yani hedef dili bilmediklerinden ötürü okul hayatına entegrasyon sorunları yaşamakta ve eğitim yaşamları olumsuz etkilenmektedir*” demektedir. Tutum anketi puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir. Araştırmacının uyguladığı teste göre mülteci ve sığınmacıların eğitimde yaşadıkları sorunlar cinsiyete göre farklılık göstermemektedir.

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin geldiği yere göre karşılaştırılmasında anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır. Afganistan, İran ve Irak'tan gelen tutum anketine verdiği cevaplar Suriye ve diğer ülkelerden gelen öğrencilerin puanlarına göre anlamlı düzeyde yüksek olarak bulunmuştur. Afganistan, İran ve Irak gibi ülkelerden gelen mülteci ve sığınmacı çocukların eğitimde yaşamış olduğu sorunlar Suriye ve diğer ülkelerden gelen mülteci ve sığınmacı çocuklara göre anlamlı düzeyde fazladır.

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin Türkçe dışında konuştuğu dile göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Testin sonuçlarına göre Türkçe dışında Farsça konuşan öğrencilerin tutum anketi puanlarının Türkçe dışında Arapça ve diğer dilleri konuşan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmüştür. Farsça konuşan mülteci ve sığınmacı öğrencilerin eğitimde yaşamış olduğu sorunlar Arapça ve diğer dilleri konuşan öğrencilere göre fazladır.

Tutum anketi puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 8-10 yaş grubu öğrencilerinin tutum anketi puanlarının 11-13 yaş ve 14-16 yaş grubu öğrencilerin puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tutum anketi puanlarının anne öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin tutum anketi puanları, annesi ilkokul, ortaokul, üniversite ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Tutum anketi puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Babası okur-yazar olmayan, ilkokul ve üniversite düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin tutum anketi puanları, babası ortaokul, lise ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. 8-10 yaş grubu öğrencilerin tutum anketi puanları, 11-13 yaş ve 14-16 yaş grubu öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin okuduğu sınıfa göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. 1, 3 ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin tutum ölçeği puanları, 2, 5, 6, 7, ve 8. sınıfta okuyan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Tutum anketi puanlarının öğrencilerin Balıkesir’de bulunma süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 1-2 yıl ve 7-8 yıldır Balıkesir’de bulunan öğrencilerin tutum ölçeği puanları, 3-4 yıl ve 5-6 yıldır Balıkesir’de bulunan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Başarı anketi puanlarının baba öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Babası ilkokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin başarı anketi puanları, babası okur-yazar olmayan, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü düzeyde öğrenim gören öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. 8-10 yaş grubu öğrencilerin başarı anketi puanları, 5-7 yaş ve 14-16 yaş grubu öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin okuduğu sınıfa göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. göre 1. ve 4. sınıfta okuyan öğrencilerin başarı anketi puanları, 6, 7 ve 8. sınıfta okuyan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

Başarı anketi puanlarının öğrencilerin Balıkesir’de bulunma süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. 1-2 yıl ve 7-8 yıldır Balıkesir’de bulunan öğrencilerin başarı anketi puanları, 3-4 yıl ve 5-6 yıldır Balıkesir’de bulunan öğrencilerin puanlarına göre anlamlı seviyede daha yüksektir.

5.2. Öneriler

- ✓ Dil problemi yüzünden yaşanan sorunlar nedeniyle Türkçe dil kursları veya okuma-yazma kursları açılarak çocuklar bu eğitimden geçirilmelidir. Dil problemi ortadan kalktıktan sonra öğrenciler örgün eğitime dâhil edilmelidirler.
- ✓ Türkiye çapında ve Balıkesir bağlamında ilkokul ve ortaokula giden öğrencilere yaygın olarak dil eğitimi verilmesi hem gündelik hayatlarında hem de okullarında yaşanan sorunları giderecektir.
- ✓ Çocukların okula uyumunu sağlamak adına uzman kişiler tarafından kendi dillerinde rehberlik çalışmaları yapılmalıdır.
- ✓ Oryantasyon uygulamalarına önem verilmesi ve periyodik aralıklarla bu uygulamanın yapılması teklif edilmektedir.
- ✓ Beceri ve sosyal faaliyet kursları açılarak bu öğrencilerin devamının sağlanması önerilmektedir.
- ✓ Yalnız bu öğrenciler için özel rehberlik hizmeti verilmesi.
- ✓ Ders içeriklerinin çeşitliliği gözetecek ve endişeleri giderecek şekilde düzenlenmesi önerilmektedir.
- ✓ Mülteci ve sığınmacı öğrenciler dil kursu sonrası sınava tabi tutularak başarılı olanların temel başlatılması.

KAYNAKÇA

- 6458 Sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). (28615). Resmi Gazete.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akalın, A. T. (2016). Türkiye'ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akan, Y., & Arslan, İ. (2008). *Göç Ekonomisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama*. Ankara: Ekin Yayınevi.
- Akdeniz, Y. (2018). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mülteci Öğrencilerin Uyum Sorunları: Şanlıurfa Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Sakarya.
- Akıncı, B., Nergiz, A., & Gedik, E. (2015). Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç Ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Editörden Dergisi*, 1 (2), 58-83.
- Akkayan, T. (1979). *Göç Ve Değişme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Akkoyunlu E., K., & Ertan, B., Türkiye'nin Göç Politikası. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.
- Akyürek, İ. B. (2007). Mülteci Hukuku Ve Türkiye Uygulaması. *Yüksek Lisans Tezi*, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.
- Göç Analiz (2014). *Ankara Göç Analiz*. Ankara Kalkınma Ajansı.
- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Uyumu Ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği . *Yüksek Lisans Tezi*, Mardin Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.
- Aydemir, S., & Şahin, M. C. (2018). Zorunlu Kitlesele Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar Örneği. *Dini Araştırmalar*, 21 (53), 121-148.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi* .
- Başar, M., Akan, D., & Çiftçi, M. (2018). Mülteci Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Öğrenme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar. *Kastamonu Education Journal*.
- Başel, H. (2007). Türkiye'de Nüfus Hareketlerinin Ve İç Göçün Nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* (53), 515-542.
- Beşirli, H., Geri, S., Ünal, A., & Aksoy, E. (2017). Kırgızistan'da Göç Ve Göçün Nedenleri Üzerine Değerlendirmeler. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (2).
- Beyhan, D. (2018). Suriyeli Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi Kapsamında Geçici Eğitim Merkezlerinde Görev Yapan Dil Öğreticilerinin Dil

Öğretirken Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siirt.

Bozkurt, S. (2018). Mülteci Öğrencilerin Eğitime İlişkin Öğretmen Algıları: Gaziantep Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Buz, S. (2008). Türkiye Sığınma Sisteminin Sosyal Boyutu. *TBB Dergisi* (76).

Buz, S. (2008). Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10 (4).

Buz, S. (2002). Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları

Cengiz, Ş. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21 (2). 57-67. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21 (2). 57-67. (27), 57-67.

Çiğerci Ulukan, N., & Ulukan, U. (2012). Kriz Ve Göç: Türkiye Gürcistan Nüfus Hareketleri Üzerine Bir Tartışma. Discussion Paper. *Discussion Paper, Turkish Economic Association*.

Creswell, John. W. (2016) *Nitel, Nicel ve Karma Yöntemlerde Araştırma Deseni*. (Çev. S.B. Demir). Ankara, Eğitim Kitabevi.

Çakı, A. (2018). Geçmişten Bugüne Türkiye'nin Göç Politikası Ve Suriyeli Göçmenler Bağlamında Göç Yönetişimi. *Yüksek Lisans Tezi*, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman.

Çakmak, Ö. (2018). Okul Yöneticilerinin Gözüyle Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Yaşanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri (Kilis Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Çallı, M. (2016). Türkiye'de Mültecilerin Ve Sığınmacıların Sağlık Hakkı. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F İş ve Hayat* .

Çelik, Y. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Çocuklara Yönelik Uygulanan Eğitim Politikalarının İncelenmesi: Tespitler, Sorunlar Ve Öneriler. *Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çiçekli, B. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.

Danış, A. D. (2004). Yeni Göç Hareketleri Ve Türkiye. *Birikim*, 216-224.

Deniz, O. (2008). Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu Ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili. *Doğu Coğrafya Dergisi* (22), 189-202.

Deniz, T. (2014). Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye. *Tsa* (1).

- İnsan Hakları Derneği (2011). *2010 Yılı Türkiye İltica ve Sığınma Hakkı İzleme Raporu*.
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User - Friendly Guide For Social Scientists*. London: Routhledge Publications.
- Doğanay, H., Özdemir, Ü., & Şahin, İ. F. (2011). *Genel Beşeri ve Ekonomik Coğrafya*. Pegem Akademi.
- Döner, H. (2016). Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma : Hatay İli Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Emin, M. N. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Devlet Okullarında Karşılaştığı Sorunlar: Ankara İli Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Emiroğlu, S. E. (2018). Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitimi ve Sorunları. *Yüksek Lisans Tezi*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Erçoşkun, B. (2015). Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Yeni Yüzyıl Üniveritesi, İstanbul.
- Ergil, D. (2009). *Kürt Raporu*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Ergün, Ö. R. (2018). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Çocukların Eğitim Sürecindeki Toplumsal Uyum Sorunları: Burdur Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Ergüven, N. S., & Özturanlı, B. (2003). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (4), 1007-1061.
- Erten, S., Güneş, M., & Beyazıt, E. (2018). Bir Göç Kapısı: Reyhanlı Göçün Etkileri Üzerine Bir Çözümleme. *Uluslararası Göç ve Mülteci Kongresi Bildirileri* (S. 543-558), Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2013). 2019 Tarihinde [Http://Www.Goc.Gov.Tr/İcerik6/Multeci_409_546_549_İcerik](http://www.goc.gov.tr/icerik6/multeci_409_546_549_icerik) Adresinden Alındı
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.(2017, Nisan). Nisan 19, 2019 Tarihinde [Www.Goc.Gov.Tr/İcerik/İskan-Kanunu_333_334_624_İcerik](http://www.goc.gov.tr/icerik/iskan-kanunu_333_334_624_icerik) Adresinden Alındı
- Göker, M. (2017). Türkiye'de İç Göçün Belirleyicileri; Bandırma İlçesi İle İlgili Bir Uygulama. *Yüksek Lisans Tezi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Güngör, F., & Şenel, E. (2018). Yabancı Uruklu Öğrencilerin Eğitim – Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Anadolu Journal Of Educational Sciences International*, 8, 124-173.

- Güreşçi, E. (2016). Ortak ve Farklı Yönleriyle İç ve Dış Göçler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (43).
- Hein, J. (1993). Refugees, Immigrants and the State Annual Review of Sociology, 19: 43-59. *Annual Review Of Sociology* (19), 43-59.
- Karaağaç, F. C. (2018). Resmi İlköğretim Okullarına Devam Eden Mülteci Çocukların Eğitim Sorunlarının Belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Karadağ, Ö., & Kerim Hakan, A. (2010). Mülteciler ve Sağlık TAF Preventive Medicien Bulletin, Sayı. 9, Yıl. 1, 2010. *TAF Preventive Medicien Bulletin* (9).
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kariman, S. (2015). Türkiye'ye Göç Eden Mültecilerin Sosyal Hayata Uyum Sürecinin İncelenmesi: Isparta Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta.
- Kaya, İ., & Yılmaz E., E. (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*. Seta Yayınları 55.
- Kaya, S. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Sorunları: Nizip Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Yeniüzyıl Üniversitesi, İstanbul.
- Kılınç, E. (2014). Antalya'da Yaşayan Yabancı Uyruklu Aile Çocuklarının Karşılaştığı Eğitim Sorunları (Uluslararası Özel Antalya Rus Okulu Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya
- Kıratlı, T. (2011). Mülteci Ve Sığınmacıların Toplumsal Görünümü. *Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Koç, M., Görücü, İ., & Nihat, A. (2015). Suriyeli Sığınmacılar ve İstihdam Problemleri. *Birey ve Toplum*, 5 (9).
- TBMM İnsan Hakları Komisyonu (2018). *Göç ve Uyum Raporu*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi.
- Kula, C. (2015). Uluslararası Belgelerle İltica Hukuku ve Ülkemizdeki Suriyelilerin Hukuki Statüsü. *Hukuk Gündemi*, 42-54.
- Kultaş, E. (2017). Türkiye'de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitim Sorunu. *Yüksek Lisans Tezi*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Miller, M. J., & Castles, S. (2008). *Göçler Çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2015). *2013 Türkiye Göç Raporu*. Ankara: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.

- Uluslararası Af Örgütü(2009). *İki Arada Bir Derede Türkiye'deki Mültecilere Koruma Sağlanmıyor*. Londra: Uluslararası Af Örgütü.
- Özcan, A. S. (2018). Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu. *Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özdemir, M. (2008). Türkiye'de İç Göç Olgusu,Nedenleri ve Çorlu Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Özden, Y., & Turan, S. (2013). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara.
- Özer, Y. Y., Komşuoğlu, A., & Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi* (37), 76-110.
- Sağlam, S. (2006). Türkiye'de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları* (5), 34-44.
- Saklan, E. (2018). Türkiye'deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocukların Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme. *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sander, O. (2008). *Siyasi Tarih 1914-1994*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Saydam, A. (2010). *Kırım ve Kafkas Göçleri (1856-1876)*. Türk Tarih Kurumu.
- Sayın, Y., Usanmaz, A., & Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu Ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 1-13.
- Sevinç, G., Kantar Davran, M., & Sevinç, M. R. (2018). Türkiye'de Kırdan Kente Göç Ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 70-82.
- Sezgin, A. A., & Yolcu, T. (2016). Göç İle Gelen Uluslararası Öğrencilerin Sosyal Uyum ve Toplumsal Kabul Süreci. *Humanitas*, 4 (7), 417-436.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basic of Qualitative Research Analysis: Some Tools for Social Analysis* (Cilt 33). Historical Social Research.
- Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 21 (2). 57-67., 21 (2), 57-67.
- Şeker, B. D., & Aslan, Z. (2015). Eğitim Sürecinde Mülteci Çocuklar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 8 (1), 86-105.
- Şimşir, Z., & Dilmaç, B. (2018). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Gördükleri Okullarda Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Elementary Education Online*, 1116-1134.

- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Çocukların Eğitim Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22, 127-144.
- Taşçı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç. *İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 10 (4).
- TDK *Güncel Türkçe Sözlük*.
- Tekeli, İ. (2011). *Anadolu'da Yerleşme Sistemi ve Yerleşme Tarihleri*. Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekin, M. (2009). Türkiye'de Yaşayan Sığınmacı ve Mültecilerin Entegrasyonunda Yaşanan Sorunlar ve Avrupa Birliği Uygulamaları Bağlamında Çözüm Önerileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Polis Akademisi, Ankara.
- Terzioğlu, M. (2015). Göçmen Ülkesi Olarak Türkiye: Hukuksal Yapı ve Uygulamalar. 8-11.
- Tosun, A., Yorulmaz, A., Tekin, İ., & Yıldız, K. (2018). Mülteci Öğrencilerin Eğitim Sorunları, Eğitim ve Din Eğitiminden Beklentileri: Eskişehir Örneği. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (19), 107-133.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (1997). *Beşeri Coğrafya - İnsan-Kültür ve Mekan*. Çantay Kitapevi.
- Türkiye'de BMMYK Gerçekler ve Rakamlar. (2010). (2).
- Türkoğlu, O. (2011). Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik. *Uludağ Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt* (2), 101-108.
- İnsani Yardım Vakfı (2009). *Mültecilik: Sorunlar, Tanıklıklar ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: Mavi Ofset.
- W.Creswell, J. (2002). *Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Weiner, M. (1996). *Bad Neighbors, Bad Neighborhoods: an Inquiry Into the Conditions for Refugee Flows*. International Migration Working Paper Series, Center For International Studies Massachusetts Institute Of Technology.
- Unicef (2012). Education Rapid Needs Assessment For Displaced Syrian Children: In Schools, Community And Safe Spaces, UNICEF LCO Education Programme.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yaylagül, C. (2011). Göç Sorunu ve Yeni Göç Politikalarının Uygulanmasında Kent Konseylerinin İşlevi. *Bursa Kent Konseyleri Sempozyumu*. Bursa.
- Yiğit, T. (2015). Uygulamalar Ve Sorunlar Bağlamında Türkiye'de Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir Ve Nevşehir Örneği). *Yüksek Lisans Tezi*, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.

Yıldırım, S., İslamoğlu, E., & İyem, C. (2017). Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma. *Bilgi*, 107-126.

Yıldız, F. (2018). Suriyeli Sığınmacı Çocukların Eğitim Sorunları ve Entegrasyon Süreçleri: Mersin Örneği. *Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

EK-1

ANKET FORMU

Sevgili Öğrenciler

Bu çalışmanın amacı, Balıkesir ilinde yaşayan sığınmacı ve mülteci çocukların eğitimlerinin nasıl yapıldığını, eğitim programlarının uygunluğunu, öğretmenlerin yeterliliğini, eğitim sürecinde karşılaşılan sorunların tespiti ve bu konudaki beklentilerini belirlemektir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalı olup, görüşleriniz sadece bu çalışma için kullanılacaktır. Lütfen tüm soruları dikkatlice okuyunuz. Kendinize uygun bulduğunuz boşluğu "X" ile işaretleyiniz. Samimi ve objektif cevaplarınız bizim için çok önemlidir. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

Balıkesir Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilimler Öğretmenliği Yüksek Lisans

Öğrencisi

1. Cinsiyetiniz: Kız Erkek
2. Yaşınız: 5-7 8-10 11-13 14-16 17 ve üstü
3. Sınıfınız(Lütfen yazınız):.....
4. Okulunuz:.....
5. Doğum yeriniz: Şam Kabil Tahran Bağdat Diğer: (Lütfen yazınız).....
6. Geldiğiniz ülke: Suriye Afganistan İran Irak Diğer: (Lütfen yazınız).....
7. Kaç yıldır Balıkesir'de yaşıyorsunuz?
 1-2 2-4 5-6 7-8 9-10 10 ve üstü
8. (Evde) Anne ve babanızın kullandığı dil:
 Arapça Farsça Kürtçe Türkçe İngilizce Diğer
9. Türkçe dışında konuştuğunuz dil:
 Arapça Farsça Kürtçe Türkçe İngilizce Diğer
10. Kaç kardeşiniz?
 2 3 4 5 6 ve üstü
11. Annenizin mesleği?
 Ev hanımı İşçi Memur Esnaf
 Hemşire Öğretmen Diğer: (Lütfen yazınız).....
12. Babanızın mesleği?
 İşçi Memur Esnaf Sağlıkçı
 Öğretmen İş yok Diğer: (Lütfen yazınız).....
13. Annenizin eğitim durumu:

() Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise
() Üniversite () Üniversite üstü

14. Babanızın eğitim durumu:

() Okur-yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise
() Üniversite () Üniversite üstü

15. Ailenizin aylık toplam geliri:

() 0-500 TL () 501-1000 TL () 1001-1500 TL () 1501-2000 TL () 2001 ve üstü

16. Evinizde kimlerle yaşıyorsunuz?

() Ailemle () Dedem ve ninemle () Akrabalarım () Mültecilerle () Diğer

17. Ailede kaç kişi yaşıyorsunuz?

() 2 () 3-4 () 5-6 () 7-8 () 9 ve üstü

18. Ailenizin göç etme nedeni?

() Savaş () Terör () Eğitim () Ailevi neden () Sosyal neden
() Siyasi neden () Ekonomik neden () Diğer

19. Gelecekte nerede yaşamak istiyorsunuz?

() Balıkesir’de () Memleketimde () Yurt dışında () Diğer: (Lütfen yazınız).....

20. Türkiye’yi seçme nedeniniz nedir?

() Bulduğum bölgeye yakın olması () Yaşam koşullarının daha iyi olması () Ulaşım kolaylığı
() Dini nedenlerden dolayı () Türkiye’de tanıdıklarım, akrabalarım olduğu için
() Diğer

21. Balıkesir’e gelmeyi siz mi tercih ettiniz?

() Evet () Hayır

22. Herhangi bir kurum, birey, kuruluştan sosyal yardım alıyor musunuz?

() Evet () Hayır

(Bir önceki soruda “EVET” seçeneğini işaretleyenler yanıtlayacaktır.)

23. Yardım alıyorsanız nereden yardım alıyorsunuz?

() Özel şahıs () Sosyal yardım kurumu () Devlet () Dernek- vakıf () Diğer

24. Nasıl yardım alıyorsunuz?

() Para () Gıda () Kıyafet () Eşya () Diğer

25. Okul dışındaki zamanlarda neler yapıyorsunuz?

() Evde () Çarşıda () Çalışıyorum () Arkadaşlarımla () Spor () Kurs

26. Hep Türkiye’de yaşamak istiyor musunuz?

() Evet () Hayır

Cevabınız “EVET” ise nedeni: (Lütfen yazınız).....

	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kesinlikle Katılmıyorum</i>
1.Göçle gelen ailelerin çocuklarının okula uyum konusunda sorun yaşadığının düşünüyorum.					
2.Kendimi okulda mutlu hissediyorum.					
3.Ailemizin göç etmesi eğitimimizi olumsuz etkiledi.					
4.Okulumda arkadaşlarımla uyumluyum.					
5.Okulumdaki sıkı disiplinden hoşlanmıyorum.					
6.Okul kurallarına uyum sağlamakta sıkıntı çekiyorum.					
7.Okulda zaman zaman arkadaşlarım tarafından fiziki şiddete maruz kalıyorum.					
8.Okulda zaman zaman arkadaşlarım tarafından psikolojik şiddete maruz kalıyorum.					
9.Okulda öğretmenler tarafından zaman zaman şiddete maruz kalıyorum.					
10.Öğretmenlerle iletişim kurmada sıkıntı çekmiyorum.					
11.Okulda arkadaş sıkıntısı çekmiyorum.					
12.Okulda iletişim sıkıntısı çekmiyorum.					
13.Arkadaşlarım beni dışladığını düşünmüyorum.					
14.Balıkesir halkının bizden haberi olduğunu düşünüyorum.					
15.Balıkesir halkı bizi istemiyor.					
16.Toplumun bana yabancı gözüyle baktığını düşünüyorum.					
17.Türkiye'deki eğitim ortamının bizim ülkemizden daha iyi olduğunu düşünüyorum.					
18.Okuldaki öğretmenlerimin beni sevdiğini düşünüyorum.					
19.Arkadaşlarımla beni sevdiğini düşünüyorum.					
20.Okulda kendimi güvende hissediyorum.					
21.Okulda zaman zaman mezhepsel çatışmalar yaşıyoruz.					
22.Kendimi okulun bir parçası hissediyorum.					

	<i>Kesinlikle Katılıyorum</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kesinlikle Katılmıyorum</i>
1.Okul başarısı için Türkçe konuşma gereklidir.					
2.Türkçeyi yeterli derecede öğrenemedim.					
3.Okulda dersleri dil bilmediğim için anlamıyorum.					
4.Okul başarımla yeterli buluyorum.					
5.Matematikten hiç anlamıyorum.					
6.Kompozisyon yazamıyorum.					
7.Sözel derslerde daha başarılıyım.					
8.Sayısal derslerde daha başarılıyım.					
9.Öğretmenler konuyu çok hızlı anlatıyor.					
10.Dersi anlamadığımda soracak kimsem yok.					
11.Dersi anlamadığımda öğretmenler konuyu tekrar etmiyor.					
12.Okuldaki derslerin bir kısmının gereksiz olduğunu düşünüyorum.					
13.Okul müfredatının bana uygun olmadığını düşünüyorum.					
14.Bir meslek kursuna katılmak istiyorum.					
15.Teknik eğitim veren okula gitmek istiyorum.					
16.Okuldaki din eğitimi yeterlidir.					

